

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

14de jaargang nr. 2

15 Maart 1985

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris.

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Penningmeester : A. Verbeke

Archief en ruiddienst : Mevr. A. Eggermont, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Redactie-adres : Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amansberg - Gent

Postrekening : 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring
Gent, 9000 Gent.

Lidgeld : 250 fr. per jaar. Buitenland : 350 fr. per jaar. Steunende leden :
500 fr. per jaar. Beschermden : 1000 fr. per jaar.

INHOUD

Het Huizeken van Maastricht	64
Inventaire archéologique : Het Korenmetershuis	75
Negen gepentekende standbeelden	78
Brief uit Argentinië. Anno 1889	88
Onze Gentse Keukenrubriek (vervolg)	91
Nog steeds over de Wereldtentoonstelling 1913	94
Jeroom Duquesnoy II en het Grafmonument van Bisschop	
Antoon Triest	95
In memoriam : Rudolf Van Oost	104
Bibliografie	105
Lezers schrijven ons	106
Vraag en Antwoord	108
Oplossing Puzzel '84	115
Aanwinsten 1984 Documentatiecentrum	120

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amansberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus. Bibliothecarisse : Mevr. A. Eggermont.

Beheer : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, 9000 Gent.

Verantwoordelijke uitgever : Hugo Collumbien, Lijnmolenstraat 149,
9110 Sint-Amansberg - Gent.

HET HUIZEKEN VAN MAASTRICHT

Het verhaal van het “huizeken van Maastricht” kan je nog bezwaarlijk geschiedenis met een grote G gaan noemen. Eerder is het te rangschikken onder Heem- of Volkskunde, meer zelfs onder volksvermaak. Daarmee willen we geenszins beweren dat deze historie minder interessant zou zijn. Integendeel. Nadat er in 1440 door het Sint-Jorisgilde te Gent een Groot Schietspel met succes was ingericht, kreeg men een goed halve eeuw later, meer bepaald in 1497 (zie bijlage), het idee een tweede en gelijkaardig evenement op touw te zetten.

Door hertog Filips de Schone werd op 18 juli 1497 (zie opmerking in bijlage) de toelating verleend aan de schepenen en inwoners van Gent om het schietspel te houden vanaf de 15de mei “eerstkomende”. De feestelijkheden moesten eindigen uiterlijk op de 15de augustus “daaropvolgende” (1). Om een beter inzicht te krijgen omtrent de inkomsten en uitgaven die bij een dergelijk festijn kwamen kijken, werd besloten een groot rekenboek op te maken. Het werd bijgehouden door de smid Jan Van de Venne die zijn opdracht als volgt aanvatte : “Rekeninghe verclaers ende bewys van Jan Van den Venne, smet, van alder handelinghe by hem gehadt, alzo wel int ontfanghen als in uutghevene vanden penninghen geconsenteert thulpen den schietspele ende den costen daer aen clevende in den manieren hier naer volghende... (2)

Nadat er eerst nog diverse administratieve geplogenheden waren afgewerkt zoals o.a., het opstellen van het wedstrijdreglement en de uitnodigingsbrieven, het regelen van de logies voor de gastgroepen en het uitzenden van vier boden naar de verschillende steden voor het bestellen van de uitnodigingen, kon het feest zijn aanvang nemen op zondag 20 mei. Op die dag deden de groepen uit de steden binnen Vlaanderen hun intrede in Gent. Dat waren in volgorde : Ieper, Rijsel, Damme, Aalst, Brugge, Dendermonde, Kortrijk, Oostende, Nieuwpoort, Hulst, Oudenaarde, Winokbergen, Veurne en Waastene. Iedere groep, gekleed in hun sierlijkste gewaad, trok voorbij het “taneel” dat opgesteld stond op de schepenplaats en waarop de notabelen hadden plaatsgenomen. De volgende dag, dus maandag 21 mei, was het de beurt aan de steden buiten Vlaanderen : Maastricht, Doornik, Mechelen, Halle, Bergen, Leuven, Aat, Nijvel, Antwerpen, Atrecht, Brussel, 's Hertogenbosch en Binche. Een anoniem toeschouwer die zijn ooggetuigeverslag naderhand opstelde in “properder rethorycke” verhaalt ons van de eerste groep die op die dag Gent binnenkwam :

Eerst Maestricht

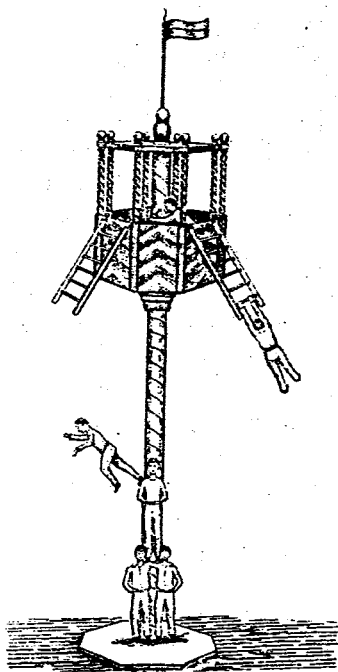
Smaendaechs in Meye ten XXIsten dage

Met trompetten claoenen so liefde haer huysant

Groen abijten roode hoen/ hoort wat ick ghewaghe

Daer over witte wronghen reyn van behaghe
 VIII peerden/ daer naer den coninck quam
 Vol silveren paelgen/ hoort dye toelaghe
 Was sijn abijt/ ende II lackayen lofsam
 Aen elcke sijde/ vol paelgien men vernam
 Drie paedgien van silvere boven en beneden
 Deen voerde den standaert/ daer bruecht in tlam
 Ende sijn getuge met silveren doppen ter steden
 Ons priche deidse tweewarf intreden
 Met LXXXII peerden si het tanneel leden. (3)

Maastricht, over wie hier duidelijk met veel lof wordt gesproken, werd vertegenwoordigd door de handboogschutters van Sint-Sebastianus. (4) Hertog Filips de Schone, vergezeld van zijn zuster Margaretha en zijn echtgenote Joanna, voor wie in feite het Groot Schietspel was georganiseerd, vond de aanblik van het Maastrichtse Sint-Sebastianusgilde zo prachtig, dat hij de groep nog een tweede maal voorbij zijn troon lieten defileren. Terwijl de overige steden zich door de hertog en zijn gevolg lieten bewonderen, werd er druk gewerkt op de Leie en de Schelde. Op de Leie werd op een vlot een tanneel opgetrokken van waarop de notabelen de dag nadien, dinsdag 22 mei, een ander schouwspel zouden gade slaan, nl. de intrede van de steden die met vaartuigen Gent binnenkwamen. Op de Schelde daarentegen waren de Maastrichtenaars ondertussen een geheimzinnig bouwwerk aan het samentimmeren. Vragen daaromtrent van nieuwsgierige Gentenaars bleven onbeantwoord.

Afb. 1.
 De Maastrichtse versie.
 Afbeelding in Sint-Servaas.
 Tweemaandelijks Restauratie
 Bulletin, deel 10 (aug. 1983).

De derde dag kwam Diest als eerste de stad binnengevaren gevolgd door Mene, Bergenop-Zoom en Lier. Die avond, nadat er rederijkersspelen te tonele waren gebracht, was het de beurt aan die van Maastricht om aan ieder die het zien wou, hun kasteel dat in de Schelde lag te laten bekijken. Het gevaarte was opgetimmerd op een hoge mast. De zot of nar van Maastricht daagde de toeschouwers uit om het huis te beklimmen. Diegene die er in slaagde het in te nemen zou niet minder dan 100 gouden gulden opstrijken. Het hoeft niet gezegd dat velen zich geroepen voelden. Vooral de jongere Gentenaars wa-

ren de mening toegedaan dat het bedrag gemakkelijk binnen te rijven was. Ze kwamen evenwel van een kale reis thuis. De mast, waarop het huisje zich bevond, werd tamelijk gemakkelijk overwonnen. Van zodra ze echter het huisje zelf beroerden, begon dit als een gek in het rond te draaien. Het vervolg was duidelijk. De een na de andere kwam in het, toen waarschijnlijk nog zuiver sop terecht. De toeschouwers gierden het uit van het lachen, die van Maastricht nog het meest van al. Onder de aanwezigen was ook de hoogbaljuw, Lieven van Pottelsberghe (5), lid van het Sint-Jorisgilde en op dat ogenblik zelfs schutterskoning. Ook hij had aanvankelijk plezier in het geharrewar en de druipnatte pakken van de kandidaat huisjebeklimmers. Niet voor lang echter. Toen daarna de zot van Maastricht een demonstratie ten beste gaf, hoe gemakkelijk het wel was om het huisje te beklimmen, vond hij toch dat de maat vol was. Na een korte beraadslaging met de voorschepen en de onderschepen van de Keure, riep hij de drijfnatte jonge Gentenaars bij zich, greep zes schellingen uit zijn beurs en gaf ze aan de gedupeerden. Daarbij gaf hij hen enkele raadgevingen. Na zich even van de plaats te hebben verwijderd, kwamen de jongelingen terug, elk beladen met een vracht aan appels en eieren. Met deze overrijpe projektielen werd dan de burcht en waarschijnlijk ook de Maastrichtenaars zelf, bekogeld. Het huisje moet er nadien potsierlijk hebben uitgezien, druipende van eierstruif en appelkompot. (6)

Velen zullen nu gaan denken dat dit verhaal voortspuit uit het fantasierijk brein van een of ander romanschrijver. Niets is minder waar. De reeds vernoemde anonieme verslaggever verhaalt daarover het volgende : "Item dient voort ghenoteert hoe dye van Maestricht wesende int voorsz. schietspel/ veel eerbaerheden tooghende ende oock vele ghenouchten. Ende sonderlinge so rechten si eenen mast in een schip liggende in dye Schelde : ende up dien mast was ghetemert een casteel ende si daden een gebot doen/ so wie dat casteel beclennen ende ghewinnen conste hij soude daer mede winnen C gouden guldenen/ Huyten welcken datter vele fraeye ghesellen van schippers ende andere naer clommen/ maer also saen si di hant vast hadden aen tcasteel om dat te beclennen/ so wort dat casteel so seere draeyende/ dat si mits dien gheworpen worden in die Schelde/ ende swommen huyte ten beste dat si consten/ so dat tvoorsz. casteel van nyemant ghewonnen en was/ maer dan van haerlieder sot die si mede brochten om haerlieder ghenouchte." (7)

Jan Van de Venne noteert terzake ook in zijn rekenboek : "Item betaelt Lieven van Pottelsberghe ter cause vandat hy by laste van scepen verleyt hadde om appels ende eyeren die gheworpen waere naer die van Maestricht als zy beclommen thuseken inde Leye."

De Maastrichtenaars die oorspronkelijk in hun opzet om de Gentenaars voor aap te zetten, geslaagd waren, werden uiteindelijk zelf de dupe van hun eigen grap. Is dat nadien bij hen in het verkeerde keelgat geschoten?

Met zekerheid weten we het niet, maar we hebben wel het vermoeden dat zij er voor iets tussenzaten toen naderhand de ruiten van het kantoor van de hoogbaljuw, Lieven van Pottelsberghe, aan diggelen gegooid werden. Jan Van de Venne schrijft : “Item betaelt Iacop de Visschere ghelaesmaker vandat hy ten bevele van scepenen ghemaect heeft de ghelaesveinsteren int contoer van mijn heere den hoochballiu voor tscepenhuus midts dat die in dit schietspel al te broken waren. Comt naer tverclaers vanden cedulle wesende in daten een vanden 4de in maerte ... 6 sch. gr.” (8)

Later zal blijken dat het niet de laatste maal geweest was dat de Gentenaars in hun hemd werden gezet. Niet zo heel lang geleden gebeurde het letterlijk op bevel van Keizer Karel, dan nog met een strop om de hals en op een minder vreedzame wijze.

Na het Grote Schietspel lieten de Maastrichtenaars hun huisje te Gent achter. Voor zover ons bekend werd het nadien nog tweemaal gebruikt.

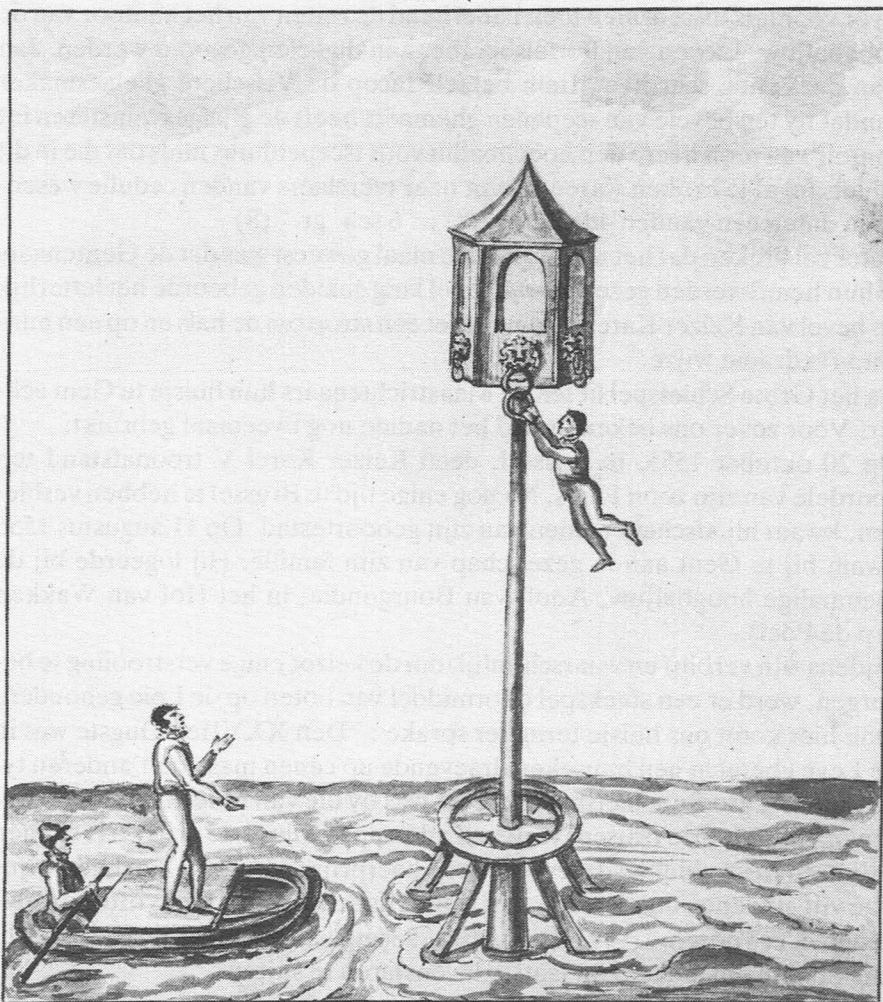
Op 20 oktober 1555, te Brussel, deed Keizer Karel V troonafstand ten voordele van zijn zoon Filips. Na nog enige tijd te Brussel te hebben verbleven, kwam hij afscheid nemen van zijn geboortestad. Op 11 augustus 1556 kwam hij te Gent aan in gezelschap van zijn familie. Hij logeerde bij de toenmalige hoogbaljuw, Adolf van Bourgondie, in het Hof van Wakken (op de Poel).

Tijdens zijn verblijf en waarschijnlijk om de keizer enige verstrooiing te bezorgen, werd er een steekspel doormiddel van boten op de Leie gehouden. Ook hier komt ons huisje terug ter sprake : “Den XXVIIen Ougste was in de Leye gherecht een huuseken draeyende up eenen mast, zo t’anderen tyde hier in ’t groote schietspel gherecht was by die van Maestricht, ende waren opghestelt drie prijzen, te weten : de upperprijs (1ste prijs) XII kannen wijns ofte zes guldenen daervooren, de naerprijs (2de prijs) X kannen wijns ofte vijf guldenen daervooren, de IIIen prijs acht kannen wijns ofte vier guldenen daer vooren.” (9) Daags nadien, 28 augustus, vertrok de Keizer richting Spanje om aldaar zijn laatste levensjaren te slijten.

Tijdens het verblijf van Filips II te Gent, tussen 23 juli en 11 augustus 1559, ter gelegenheid van het 23ste Kapittel van het Gulden Vlies, wordt het huisje een laatste maal van onder het stof gehaald. 5 augustus 1559 : “Ten anderen was gherecht een huuseken in de Leye, omme te beclommene, welck huuseken draeyende op eenen mast in ’t midden van den watere, zoo t’vooren noch gestaen hadde in ’t jaer XVc LVI (1556) ende elck die daer inne clemmen conste zonder te vallene in ’t water, hadde voor den prijs thien schellinghen grooten.” (10)

Nadien verdween het huizeken van Maastricht uit de annalen van onze plaatselijke geschiedenis. Waar het huizeken zelf uiteindelijk verzeild is geraakt, is niet bekend.

Steek-speel op de graenleye.

Den 26 ougste 1556 was voor t'hof van Graef van Eginont, alwaer Phlp. Conynck van Engelandt Graeve van Vlaenderen gelogiert was in de Leye gherecht een huuseken drayende opeen mast, zoo t'andere tyden int groote schielspeel hier gebrogt was by die van Maestricht ende waren op gestelt dry prysen te weten den upperprys xii kannen wyns ofte vi guld. daer vooren, de naerprys x kannen ofte vyf gueld. de 3^d prys 8 kannen, ende mielts datter veele en diverssche innebleven, waren de zelve prysen gedeelt.

Afb. 2.

Stadsarchief Gent, Atlas Goetghebuer D43 F77 (foto Stadsarchief)

De Maastrichtse versie

Het zou zeker van niet veel realiteitszin getuigen moesten we hier het verhaal van het huizeken beëindigen, zonder eerst nog even te gaan kijken bij diegenen die ons lieten kennismaken met dit nogal spectaculaire volksspel. De eerste maal dat het huizeken opduikt in de plaatselijke documenten van Maastricht is in 1443. In dat jaar werd door de Raad van Maastricht een bevel uitgevaardigd : “dat de burcht op de houtmarkt opgericht niet mocht blijven staan.” Hieruit blijkt dat de oorspronkelijke uitgaven van het “burcht bestormen” (onder die benaming is dit spel te Maastricht bekend) niet op het water plaats hadden maar wel op vaste bodem. Van een houten toren midden in de rivier wordt voor het eerst gesproken ter gelegenheid van de Heiligdomsvaart (11) van 1510, alhoewel er toen reeds werd bijvermeld dat het hier om een oud gebruik ging. (12) Deze burchtbestormingen vonden alleen plaats bij buitengewone gelegenheden, zoals Heiligdomsvaarten, Blijde Inkomsten, vredesluitingen, het bezoek van soevereinen en geestelijke gezagdragers. Bij de Blijde Inkomst van Filips II, hertog van Brabant, te Maastricht in 1550, werd het schouwspel terug opgevoerd. Later, zoals we hiervoor reeds gezien hebben, zou hij, Filips, het nogmaals te zien krijgen, zij het dan in een Gentse versie. Bij zijn eerste kennismaking met het burchtbestormen, bevond zich onder zijn gevolg de Spanjaard Calvete. Deze gaf een uitvoerige en nauwkeurige beschrijving van de bestorming van de burcht op de Maas : “Op 2 canon schooten syn de luyden met scheepen aen gekomen, van boven de Maes gesteld, waerin 2 man waren die de borg defendieren souden en draien; die boven waeren, hebben met granaten geworpen, die met schuyten afgevaeren quamen losten haer geweer; en waeren alle in hemden en witte broecken gecleet. Nae deselve haer in de Maes wierpen en naer de borg toe swemden. En haer daer onder posteerden, en by kans een hoogte van 20 a 25 voet hoog opklommen om de borg in te nemen, haer aen de ladders kwaemen vast te houden, maer door het draeyen moesten loslaten en in de Maes vielen, het welk door andere weer hervat wierd; het welk 2 uren duerden, eer de borg ingenomen wierd.”

Calvete die het ganze schouwspel op 5 juni 1550, vanop de Maasbrug of vanuit een huis op de Houtmarkt, gadesloeg, vertelt verder : “In de Maas was een soort burcht van achthoekige vorm opgericht, rustende op een mast, die in een grote mand met vast aangevulde aarde was geplaatst. De top bestond uit een groen geverfde toren, omgeven door vier kleinere, die aan de hoeken verrezen. Rondom waren enige beschilderde kolommetjes aangebracht waartussen openingen en vensters. De burcht was versierd met de wapens van Bourgondië en Brabant en met keizerlijke adelaren en verder beschilderd en bezet met zilveren sterren. Hij kon slechts twee of drie man bevatten. Uitwendig waren drie trappen, elk van drie treden, aangebracht. Door een snelle, draaiende beweging, die men aan de burcht kon geven,

werd het beklimmen zeer bemoeilijkt, zodat de bestormers, zelfs wanneer zij een der trappen bereikt hadden, veelal met een plof in het water vielen. Het publiek was langs de oever, in de huizen en op de brug geschaard om dit schouwspel gade te slaan. Op een gegeven ogenblik kwamen vele schepen onder groot gedruis van trommen en trompetgeschal de Maas afzakken. Zij waren voorzien van teer- en piktonnen, die in de mast en voor op het schip in brand werden gestoken. De vloot op enige afstand rondom de burcht geschaard, vuurde enige tijd met de artillerie bij wijze van spiegelgevecht. Eindelijk verscheen in de verte een schip; waarop een paard, door een wildeman bereden, stond. Toen het voertuig de vesting genaderd was, kwamen enige ontklede mannen er uit te voorschijn, die in het water sprongen en tot in de nabijheid van de burcht zwommen. De een op de andere klommen zij langs de mast naar boven en trachtten vervolgens een van de trappen, die uithingen, te grijpen. Op hetzelfde ogenblik begon de burcht met een duizelingwekkende vaart te draaien, zodat de aanvallers weldra noodzaak waren los te laten. De bestormers ploften dan met het hoofd omhoog of op de rug in het water, waaruit zij spoedig om ongelukken te voorkomen, in de schepen opgenomen werden. Velen gelukte het de derde trede te bereiken, waarna zij nog tengevolge van de draaiende beweging te water geraakten. Eindelijk kwam een buitengewoon vlug jongmens opdagen, dat het mocht gelukken een spil van een van de ramen te grijpen en zo binnen te komen. De prijs, bestaande uit een muts van parels met witte pluimen en twee kronen, werd hem toegekend. De dag daarop, 's vrijdags, werd het spel op de Maas nogmaals herhaald." (13)

Een enigszins andere versie klinkt als volgt. De burcht of toren werd bemand door een of twee man die men "gouverneur" noemde. Deze hadden tot taak, de burcht doormiddel van een of ander mecanisme zodanig te laten draaien dat het innemen zeer bemoeilijkt werd. Meestal kwamen de bestormers in een bootje de rivier afgedreven onder het bespelen van muziekinstrumenten. Ze waren gekleed in witte klederen en hadden rode linten om armen en benen. Als ze de burcht naderden, begon de gouverneur met handgranaten te werpen, die in de Maas vielen en dan ontploften. De bestormers antwoordden met geweerschoten in drie salvo's. Daarna sprongen ze uit hun bootje, zwommen naar de burcht en stelden zich met vijven op het bankje dat om de spil van de burcht was aangebracht. De ene klom dan op de schouders van de andere totdat diegene die boven stond een van de laddertjes kon grijpen. Soms werd hij door de draaiende beweging van de toren weggeslingerd zodat hij in het water terecht kwam en hij zijn klimpartij moest herbeginnen. Wanneer hij er toch in gelukte het laddertje stevig vast te grijpen, kon hij via het venster in de burcht kruipen. Daarop sprong dan de gouverneur uit de burcht, het water in. De overwinnaar nam dan het vendel en gaf daarmee ten teken van overwinning, een groet aan de aanwezige magistraat en de andere hoge gasten. Niet zelden duurde dit spel

meer dan twee uur lang. De overwinnaar won een prijs die varieerde tussen de 200 en 500 gulden en waarbij soms nog eens 7 tonnen bier van elk 12 gulden als toemaatje werd gedaan. (14) Het gebeurde wel eens dat de burchtbestormers hun taak in adamskostuum volbrachten. Toen in 1538 de bisschop van Luik, Cornelis van Bergen, een bezoek bracht aan Maastricht, vond de Raad dat men dit naakte schouwspel maar beter achterwege kon laten. Aan diegenen die het toch aandurfd en onbedekt te water te gaan, werd een boete van niet minder dan een gouden gulden opgelegd. (15)

Andere gelegenheden, waarvan bekend is dat het burchtbestormen heeft plaatsgehad, zijn : in 1556 bij de Blijde Inkomst van de Prins-bisschop van Luik, Gerard van Groesbeek; op 16 april 1559 ter gelegenheid van de vrede tussen Spanje en Frankrijk; in 1648 bij het sluiten van de vrede van Munster, in 1679 bij het bezoek van de Prins van Oranje aan Maastricht en op 28 juli 1717 bij het bezoek van Tsaar Peter de Grote. Bij deze laatste gelegenheid werd zelfs aan de winnaar het burgerschap cadeau gegeven.

Ook in de huidige 20ste eeuw, tijdens de Heiligdomsvaart van 1937, werd het huizeken tevoorschijn gehaald. Ook daar, net zoals bij ons, dreigde dit eeuwenoud gebruik verloren te gaan, ware het niet dat men in Maastricht het gelukkig idee kreeg om ter gelegenheid van de 50ste Heiligdomsvaart, op 27 juli 1983, het burchtbestormen terug in ere te herstellen. Wel werd het decor aangepast aan de mode van de tijd. Deze maal waren het geen naakte mannen, maar wel in duikerspak gestoken bestormers die over de Maas scheurden in snelle raceboten. (16)

Wie nu nog even de burcht van naderbij wil gaan bekijken, moet dit doen in het Bonnefantennmuseum te Maastricht, die nog een klein model van dit bouwsel in zijn bezit heeft.

Laat me toe, tot besluit, een stille wens te koesteren en te hopen dat ook hier te Gent dit eeuwenoud gebruik terug in ere zal hersteld worden. Mogelijks kunnen we dan, bij de een of andere gelegenheid, de Maastrichtenaars uitnodigen hun vaardigheid ter zake nogmaals te demonstreren. Dit dan na bijna 500 jaar. Deze maal weze ze wel gewaarschuwd, we zijn hun eerste lesje nog niet vergeten!

David MAES

NOTEN

- 1) Inventaire Analytique des chartres et documents appartenant aux archives de la ville de Gand, door Prudent van Duyse en Edmond de Busscher, Gent 1867.
- 2) Stadsarchief Gent, reeks 155/1.
- 3) Die excellente cronijcke van Vlaenderen, Antwerpen 1531, Cap. LXX.
- 4) Deze en nog een groot aantal gegevens werden ons medegedeeld door de heer drs. A.H.Jenniskens, gemeentearchivaris van Maastricht, waarvoor onze oprechte dank.

- 5) zie Lieven van Pottelsberghe en de Rokerels in Ghendtsche Tydinghen, 1984, nr. 4, blz. 234 à 241.
- 6) J. Moulin-Coppens, Geschiedenis van het Oude Sint-Jorisgilde te Gent, Gent 1982, blz. 143.
- 7) Die excellente cronijcke van Vlaenderen, Cap. LXX, folio CCXXI verso.
- 8) S.A.G., reeks 155/nr 1, folio XII.
- 9) Het Memorieboek der Stad Gent van 't jaer 1301 tot 1793, deel II, blz. 285.
- 10) Het Memorieboek der Stad Gent, deel II, blz. 306.
- 11) De Maastrichtse Heiligdomsvaart is een zevenjaarlijkse manifestatie.
- 12) P. Albers, De heiligdomsvaart in de Middeleeuwen te Maastricht, in Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg à Maestricht, 66 (1930), blz. 66-67.
- 13) M.H.J.P. Thomassen, Spaansche bijdragen tot de geschiedenis der voorvaderen der zestiende eeuw, in : Publ. Soc. Limb. 29 (1892), blz. 91-93.
- 14) P. Albers, De heiligdomsvaart in de Middeleeuwen te Maastricht.
- 15) H. Dohmen, Maastricht gaat weer burcht op Maas bestormen, in : Sint-Servaas. Tweemaandelijks Restauratie Bulletin, deel 10 (aug. 1983), blz. 78-79.
- 16) Idem.

BIJLAGE

Gezien de meningen nogal verschillen wat betreft de opgave van het juiste jaartal waarin het tweede Groot Schietspel van het Sint-Jorisgilde plaats had, vonden we het nuttig de diverse bronnen even op een rijtje te zetten.

Bronnen die als jaartal 1497 vermelden :

1) Frans De Potter, Gent van den oudsten tijd tot heden, Gent 1882-1901, deel II, de Hoogpoort - Sint-Jorisgilde.

Bij ervaring weten we dat er met enig voorbehoud dient omgesprongen met de data die in dit werk worden vermeld. Maar al te dikwijls worden er twee verschillende data vermeld voor een en het zelfde feit en dit op amper enkele bladzijden van elkaar. Andere data blijken totaal niet te kloppen. Bij de uitgifte van het 6de deel van dit werk, vond J. Vuylsteke het nodig een klein boekje uit te geven waarin alleen al de misslagen van dit deel beschreven worden. Wellicht door de complexiteit van dit werk werd De Potter geplaagd door tijdsgebrek waardoor hij naliet de nodige correcties aan te brengen. Daarmee willen we geenszins beweren dat zijn werk geen kwaliteiten zou hebben. Het is in ieder geval een uitstekende basis en uitgangspunt voor de hedendaagse vorser.

2) Het Memorieboek der Stad Gent van 't jaer 1301 tot 1793, deel I, blz. 372-373 :

1497. Item, in dit jaer was bij colatiën ghemaect ter begheerten van hertoghe Philips, ende hem 't selve gheconcenteert te wesene binnen der stede van Ghent een scietspel van der voetboghe ter begheerte van hertoghe Philips...

In dit scependom was binnen dezer stede een rijcklick schietspel, daer of dat die van Berghen in Henegouwe den upperprijs wonnen, den welcker was zes zelveren kannen.

3) G.D. Franquinet, De Handboogschutters-gilde te Maastricht, in :
De Maasgouw 3 (1881), blz. 430-431 :
De Maastrichtsche Schutters te Gent in 1497.

Bronnen die als jaartal 1498 vermelden :

1) J. Moulin-Coppens, Geschiedenis van het oude Sint-Jorisgilde te Gent, Gent 1982, blz. 107 en volgende :

Het Groot Schietspel van 1498.

2) Inventaire Analytique des chartres et documents appartenant aux archives de la ville de Gand, door Prudent van Duyse en Edmond de Busscher, Gent 1867 :

1497 La Haye, lan de grace mil quatre cens quatre vings et dic sept, le XVIII jour de juillet (18 juillet).

Lettres par lesquelles l'archiduc, comte de Flandre, sur l'instance des echevins et bourgeois de la ville de Gand, octroie d'establiir une fête en l'honneur de Dieu, de Saint-Georges et du Duc, dans laquelle des prix seront distribués aux vainqueurs du tir a l'arbalète et de la poème (Rhetorique) cette fête commencera le 15 mai prochain pour finis le 15 août suivant, elle a specialement pour but de relever la ville de Gand de sa pauvreté et ruine eminente, et de consolider la paix entre elle et la Flandre et les pays circonvoisins.

Ingevolge deze akte zou het Groot Schietspel dus moeten plaatsgehad hebben in 1498. We betwijfelen of de hier vermelde datum wel juist is. In haar boek vermeld mevr. Moulin-Coppens op blz 108 : De wettelijke afschriften ervan werden door de stad Gent verzegeld "onder den zeghele van lakene (lak) den XVII dach van Lauwe (januari) 1497.

We zien niet goed in hoe er reeds een afschrift kan gemaakt worden van een akte die op dat ogenblik nog niet bestaat.

3) Die excellente cronijcke van Vlaenderen, Antwerpen 1531, Cap. LXX, fo CCLXXXIX :

Die schoone incomste der Schutterryen te Ghendt geschiet int jaer duysent vier hondert ende XCVIII den twintichsten ende eenen twintichsten van Meye by diveersche steden/ so ghi hier hooren sult/ gestelt in properder ret-horijcke.

David MAES

VORIGE JAARGANGEN VAN "GHENDTSCHÉ TYDINGHEN"

Nog verkrijgbaar tot uitputting van de voorraad :

Jaargang 1973 nrs. 11-12

1976 nrs 2-3-4-5-6

1977 nrs 2-3-4-5-6 + volledige jaargangen

1978 nrs nihil

1979 nrs 1-2-3-4-5 + volledige jaargangen

1980 nrs 1-2-3-4-5 + volledige jaargangen

1981 nrs 1-3-4-5-6 + volledige jaargangen

1982 nrs 2-3-4-5-6 + volledige jaargangen

1982 Register op de jaargangen 1 tot 10 (speciaal nr)

1983 nrs 1-2-4-5-6 + volledige jaargangen

1984 nrs 1-2 + volledige jaargangen

Prijs per afzonderlijk nummer 50fr

Prijs per volledige jaargang 250fr

Gentse stadstrams en -bussen (Lode Hoste)

Prijs per boek : lid (250fr) - niet lid (350fr) + port 30fr.

Tijdschrift en/of boek kunnen afgehaald worden elke zondag, van 10 tot 12 u, in het Documentatiecentrum (behalve in juli en augustus en wettelijke feestdagen).

Portkosten bij betaling op postrekening :

Tot 2 nrs 13fr

Tot 4 nrs 26fr

Vanaf 5 nrs 40fr

Volgende heruitgaven zijn nog verkrijgbaar :

- Plattegrond Gent 1641 uit 'Flandria illustrata'

(1ste uitgave door Hondius) 100fr

- Plattegrond Gent 1796 door Goethals

(identiek aan origineel) 100fr

Plattegronden dienen afgehaald te worden in het Documentatiecentrum (geen postverzending)

De Bibliothecaresse,
Van Geluwe-Eggermont A.

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE - FICHE NR. 85

Op 22 november 1897 stelde Victor Vander Haeghen in de Franse taal, in de rubriek "Burgerlijke bouwwerken - Graslei - XVIIe eeuw (1698)" een fiche op over

HET KORENMETERSHUIS

In december 1697 vroegen Jan Poelman en André Smacke, eigenaars van het *Coorenmetershuis*, de toelating om de "*houtenen gevel*" van hun huis te mogen slopen ten einde hem te herbouwen in steen (1), overeenkomstig het plan gevoegd bij de aanvraag.

De toestemming van de schepenen de dato 14 februari 1698 schreef voor dat de ingangstrap niet meer dan dertig duimen mocht uitsteken en dat het verboden was banken te plaatsen langs het huis. Men herbouwde terzelfdertijd een deel van de zijmuur op de hoek van het straatje.

Deze merkwaardige gevel – vrijwel ongeschonden tot wanneer hij onlangs bedekt werd met een laag kalkmelk – is in baksteen; al de versieringen zoals de vensteromlijstingen, sierlijsten, geveltrappen en sculpturen zijn in witte steen. Boven al de vensteropeningen zijn bas-reliëfs ingewerkt die nog bijna volledig waren wanneer men er enkele jaren geleden een foto van maakte van tamelijk grote afmetingen die bewaard wordt in het Stadsarchief.

Het bovenste deel van de puntgevel wordt ingenomen door een ovaal venster waarvan de guirlande ondersteund wordt door twee voluten. De bekroning van de nok is verdwenen : men weet dat, volgens het oorspronkelijk plan, het een vaas was in Lodewijk XIV-stijl. Het plan toont ons ook dat een cartouche de datum droeg : 1698.

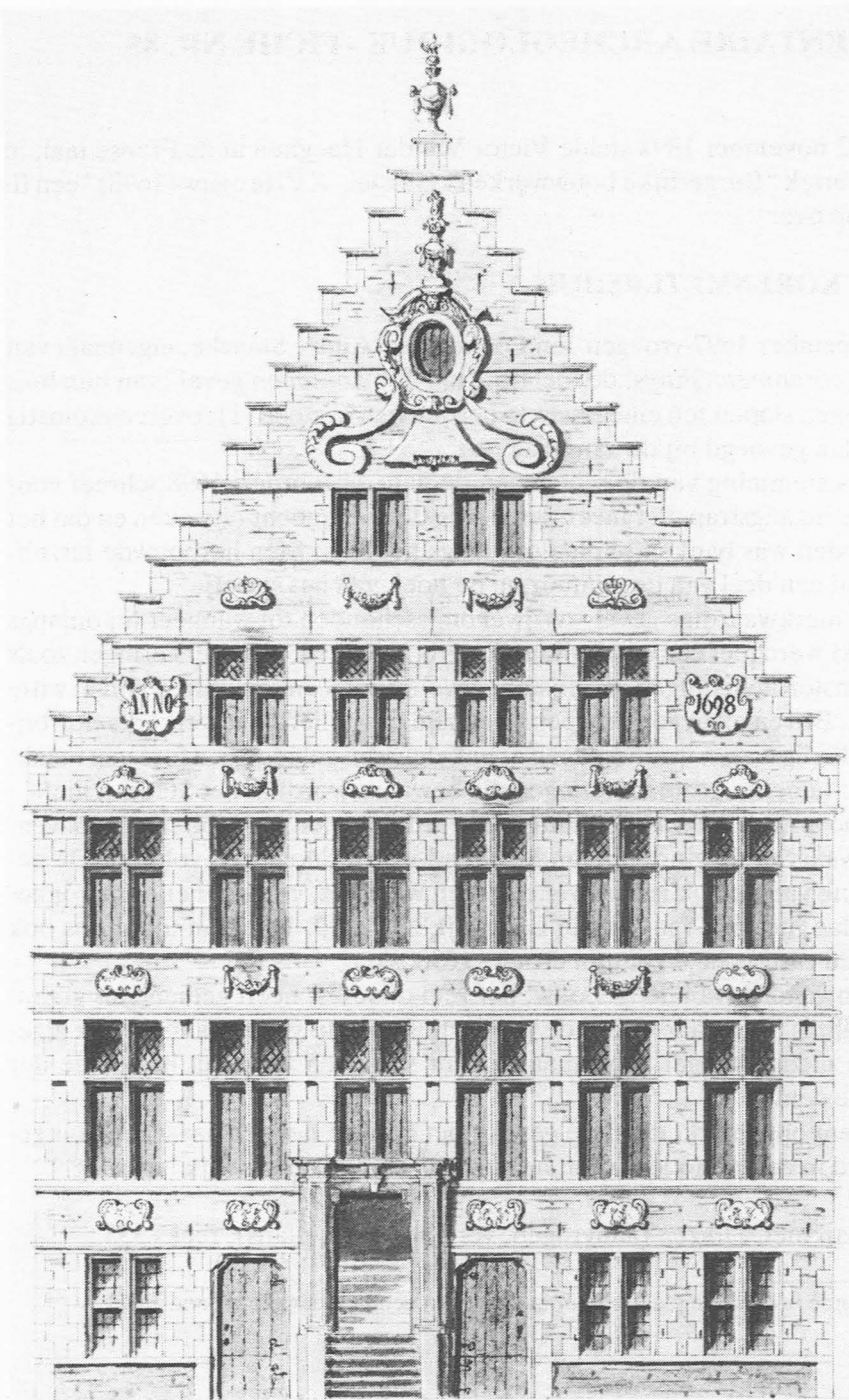
Het inwendige van het gebouw, dat veel ouder is, heeft gediend als graan-stapelhuis. Vandaar de brede proporties van de gevel waarvan het algemeen uitzicht nogal abnormaal schijnt voor een huis van het einde der XVIIe eeuw.

Er dient opgemerkt dat deze gevel moet gestaan hebben naast een huis gebouwd in een periode waarin het straatniveau aanmerkelijk lager lag.

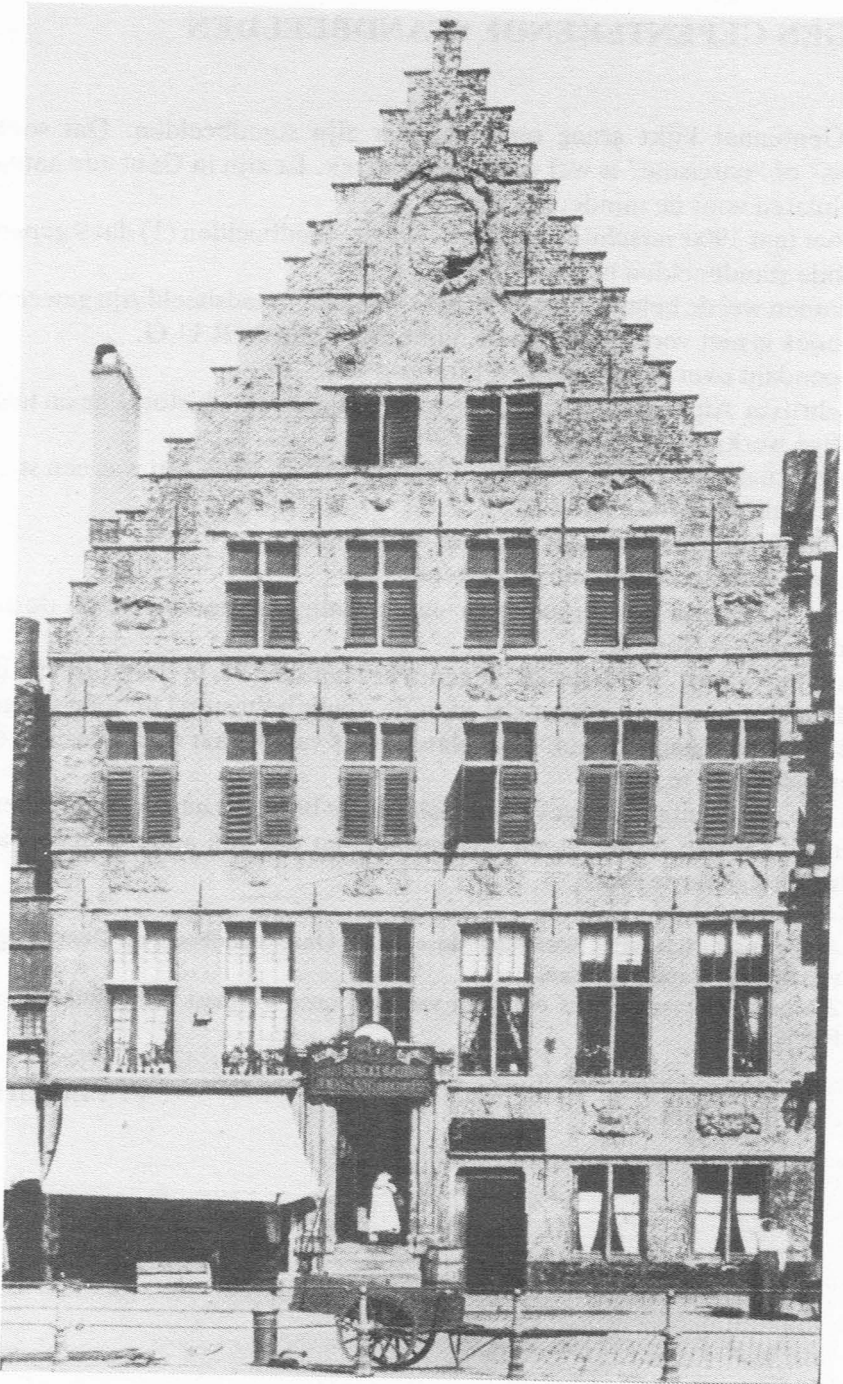
Stadsarchief. *Huizen* (aanvragen, vergunningen, plans), reeks 535.

---

(1) "Ende in de selve plaetse te doen maecken eenen nieuwen steenen gevel."

Afb. 1.
Ontwerp Korenmeetershuis. (Foto Stadsarchief).

Afb. 2.
Korenmetershuis. Foto die de fiche van 1897 illustreerde. (Foto Stadsarchief).

NEGEN GEPENTEKENDE STANDBEELDEN

De Gentenaar kijkt graag omhoog naar zijn standbeelden. Dat soort "ubris" of "narcisme" is wel een westerse trek. Er zijn in Gent een aantal gevelplaten voor de mindere goden.

Om het jaar 1900 verschijnt het boek : Onze Standbeelden (1) dat 9 gepentekende standbeelden laat bekijken.

Het zullen wel de belangrijkste van het toenmalige stadsbeeld zijn geweest. Het boek is niet voorhanden in de bibliotheek van de R.U.G.

Het pendant over Antwerpen en Limburg wel.

De schrijver Alphonse Vermast was toen geografische, historische en taalkundige werkjes aan het publiceren.

Zijn voornaamste publicaties liggen tussen 1890 en 1910. Hij was een strijdende taalliberaal van zijn tijd.

Vermast publiceerde vooral voor het onderwijs.

Zijn publicaties zijn vrij talrijk geweest. (2)

Alfons van Neste was de tekenaar en de omlijsting herinnert aan de Jugendstil of Art Nouveau.

Daar "het woord" veld verliest tegenover "het beeld", in deze tijd van de beeldbuis in surdino; zonder dat men de klank beluistert; hebben we gemeend er goed aan te doen, deze platenreeks van 80 jaar oud, eens aan de lezers van G.T. te tonen.

Het kan als heruitgave opgevat worden van dit boek dat een hulde betekent voor het Gentse brons, steen en marmer, en dat van andere steden als Aalst, Oudenaarde, enz.

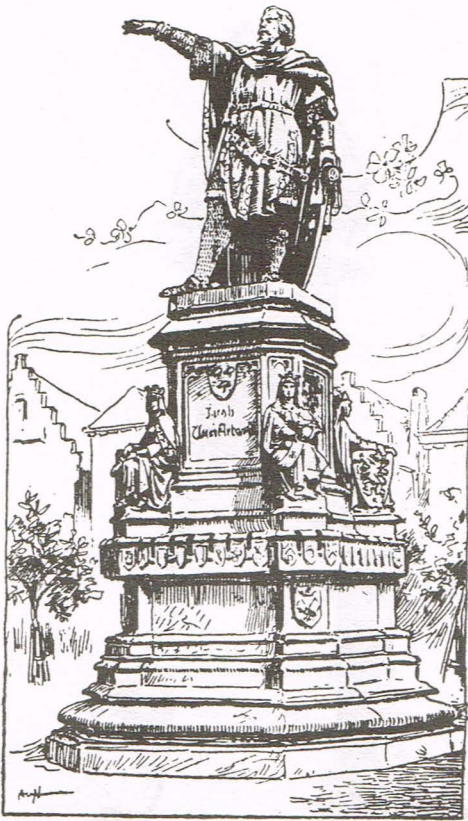
---

(1) A. Vermast in de reeks Nationaal Museum 11. Onze Standbeelden. Gent, Uitgeverij I. Vanderpoorten.

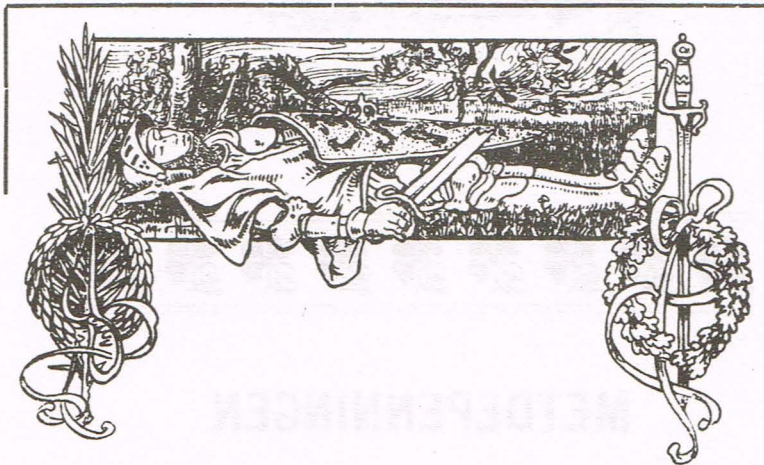
(2) Zie de steekkaartenreeks op naam van Alphonse Vermast in bibliotheek van R.U.G.

P. VLIEGHE

DE VIGNE-QUYO 1863

JACOB VAN ARTEVELDE

J. DILLENS, 1886.

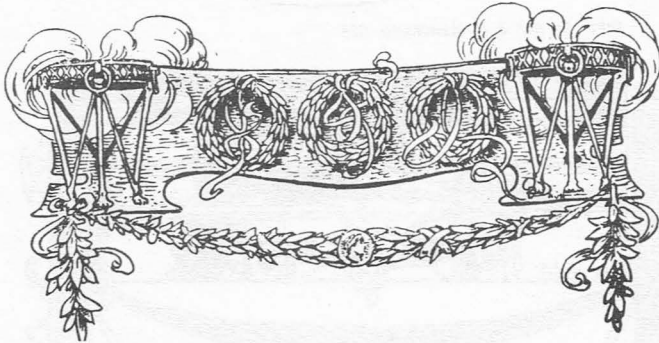
METDEPENNINGEN

Gent, 1799-1881

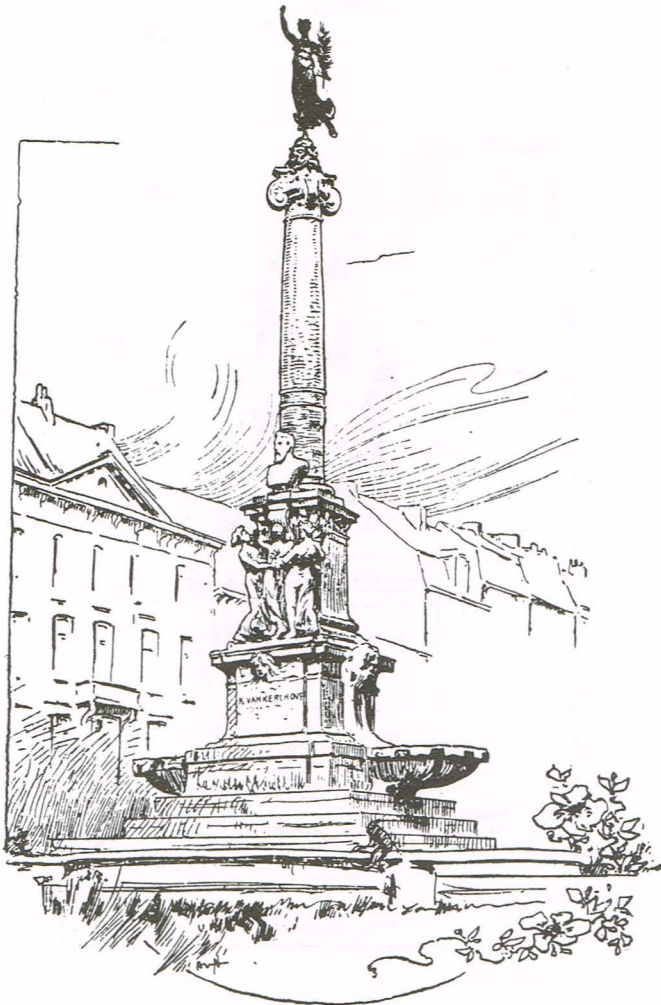

P. DE VIGNE.

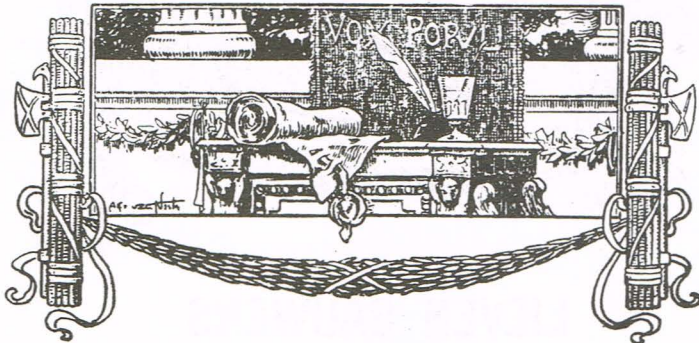

LIEVEN BAUWENS

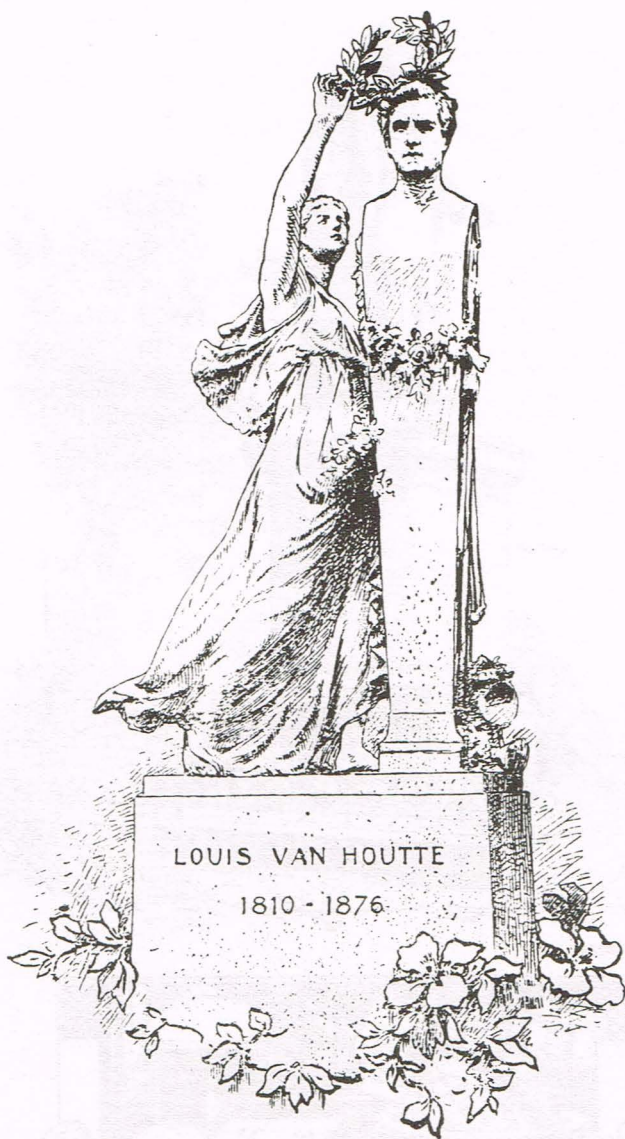
Gent 19 Juni 1769
17 Maart 1822

HIPP. LE ROY & A. MANCHAND, 1899

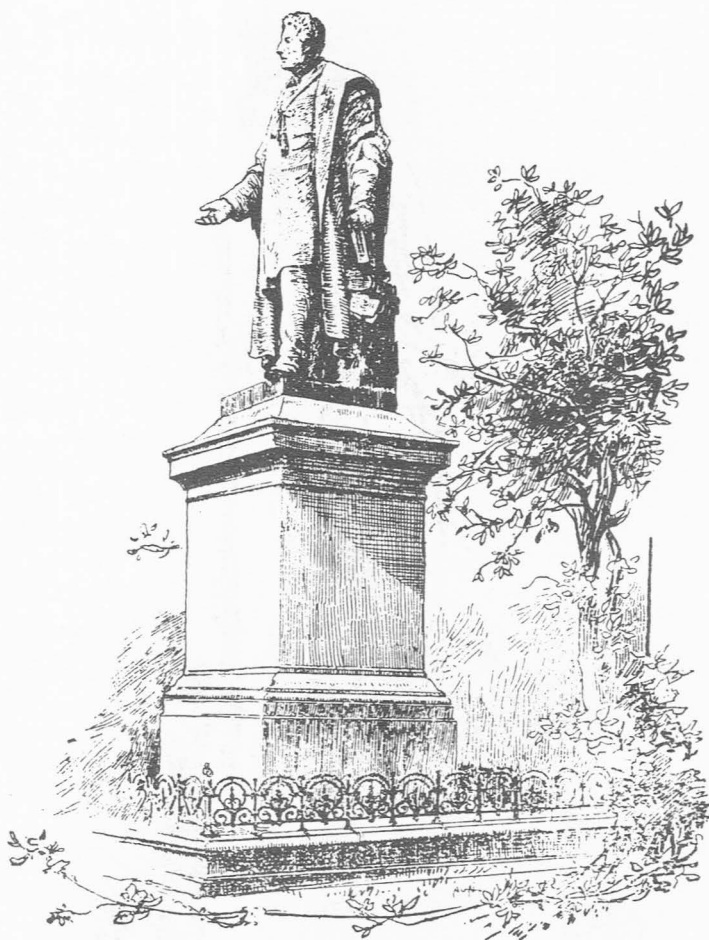

GRAAF KAREL DE KERCHOVE

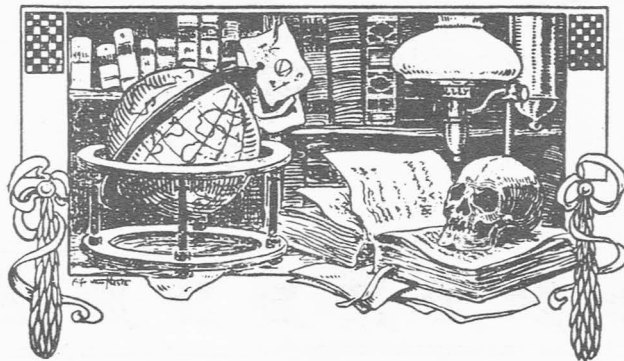

VAN HOUTTE

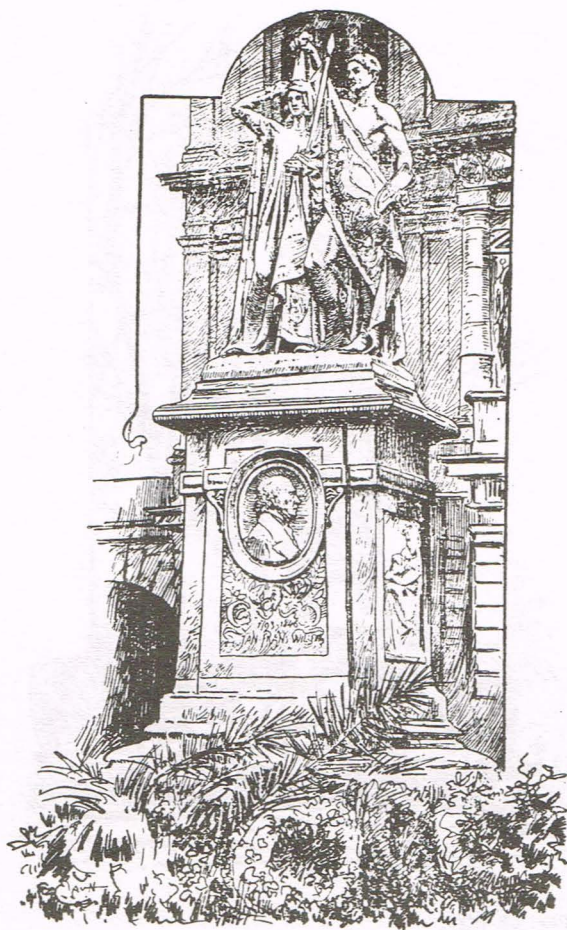
Yper 1810
Gent 1876

HAMBRESIN.

DOKTER GUISLAIN

I. DE RUDDER, 1900.

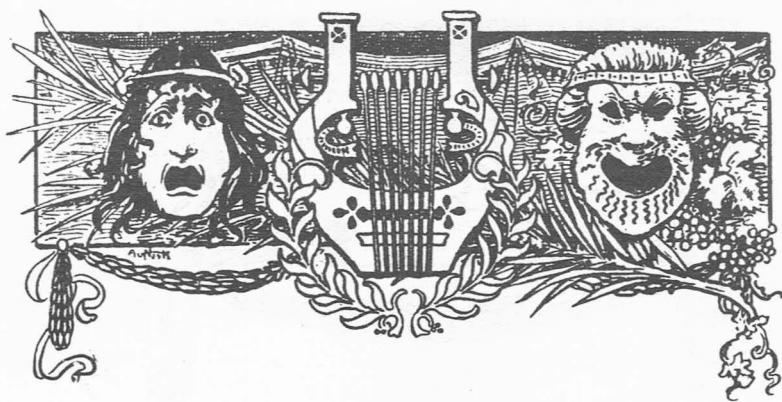

JAN-FRANS WILLEMS

Bouchout 1793
Gent 1846

HIPP. LE ROY.

KAREL MIRY

Gent 1829-1889

G. MINNE.

GEORGES RODENBACH

Doornik 1855
Parijs 1898

BRIEF UIT ARGENTINIE Anno 1889

Op 21 Januari 1889 geschreven en naar zijn geboortestad GENT gestuurd, door de daar verblijvende echte Gentenaar VERZELDER, Charles, Lowis.

Met Kerstdag 1888 zijn héél wat moedige Gentenaars – gelokt door schone slogans – en in de overtuiging dat Midden en Zuid Amerika het “ware land van belofte” ging worden, per ZEILSCHIP naar die verre ongekende streken afgevaaren.

Als ze daar aankwamen na een lange, droeve en gevaarvolle zeereis, was het voor die moedige mensen één grote teleurstelling. Velen zijn er gestorven van heimwee en verdriet naar hun familie en hun vaderland.

Onderstaande liedje(s) werden in die periode duchtig gezongen om aldus “volk te ronselen voor het verre Amerika”

Wie gaat ermee naar VIRRAPA! (1)
daar moeten wij nie wirke!
eten en drijnken op ons gemak
en... slapen gelijk e virke!!

Aria uit : “Lucia di Lammermoor”.

ARGENTINA! in Uw schoot moet ik mij werven (inburgeren)
of anders moet ik hier (in België) van honger Sterven!!

(1) VERAPAZ : Is een provincie in de Republiek GUATEMALA in Midden Amerika.

De Filippinestraat; de Bevelandstraat en de huidige Muidelaan te Gent, werden door de oude Gentenaars VIRRAPA genoemd, omdat er van die wijk véle inwoners naar het onbekende verre Amerika vertrokken zijn.

Buenos Ayres den 21 januari 1889

Beminde Ouders

Nu dak ik zoo ver van U verwijdert ben en mijn ge boordelant ver laden hebt die kom ik U hier met de eerste gelegenheid dak ik genomen hebt van shrijven mijne reis ken baer de maken gij weet wel Beminde Ouders als dak ik ver troken ben Den 25 December uit Antwerpe naar fleishijgen (1) Van

fleishijgen al door de midelanshezee (2) Waer wij noch al wat sleicht weder gehad heben die veele menschen onpaselijk (3) heeft gemak (4) dot in spanen (5).

in spanen (5) an gekomen Daer heben wij stil gelegen heben van de kapiten (6) van het sheep (7) ver loof (8) ge kregen van an lant de gaen en de staat de gan bewandelen die ons Veel vermak an deed want spaennen (9) is een staat van bergen en rotschen hoog en lang en daer heben wij 24 huren stielgelegen om pasagiers op de doen en van daer zijn wij gevaeren langs de kusten Naar de staat St Mari en heben wij ok stilgelegen 14 huren (10) lang en van daer zijn weder gevaeren naer de staat Shandinckon (?) en daer in een geweldig sleicht weder meenden wij dat het ons laetste was maer na 6 dagen is de wint (11) gezanzeerd (12) en wij zijn met goede koeruuze (13) vooruitgetrooke en ons koefers (14) met dingen (15) laegen van onder in de boot te swemen (16) en ons dingen (15) was almal voort (17) en root (17) het viel vaneen gelijk stront en wij waeren er de sleichste mee. en zoo zijn wij verder gevaeren naar de staat Cordoba en van daer naer de staat Mondevideo (18) zoo dus beminde ouders dat zij nu al de steeten (19) waer wij stilgelegen heben en van Mondevideo (18) zijn wij gevaeren naer de staat Buenos Ayres (20) waer ik an lant ben gekomen met een goede gezontheit gelijk gij mij gezien weggaen hebt in Gent en van daer zijn wij gegaen naer ons hotel Die bestemt waes voor ons dat wanneer ons 5 dagen uit waeren wel de verstaen (21) hotel genoemt maer het is een kerk juist gelijk op St pieder's plein (22) staat als het voor (23) is Want daer ga noogh al veel volkt (24) naer doe om de beesten doernen (25) dezien doen Maer in ons hotel zoe (26) het volkt uitloben (27) als zij die week luissen (28) zien doernen doen Want gij kunshe (29) daer op de beidens (30) die van planken gemaekt zijn (31) met geelle (32) shupen (33) op sheppen zoo dus beminde ouders gij kunt wel dijnken hoe zij het volkt neblintdoek (34) andoen om het volkt naer ginder de dreker (35) niet dat het slsicht is van werkt werk genoeg voor menshen Die al leen zijn waent tis duur Want de levensmidel die wij in eurropa heben die is in Buenos Ayres ook maer nocht zoo duurre of in eurropa Want gij kunt niet dijnke uitgenomen het flees dat kan nog zijn en an gande (36) wonhuissen (37) die zijn ginder niet om krijgen want het zijn maer kamers Die ginder kunt krijgen en dans zijn het nog maer voor twee menshen en dan mogt gij noch geen kinderen bij u heben in sleichts (38) van al is nog als dan zij noch geen vuur mogen maken op die kamers voor uw eten te maken nog niet waschen (39) want het moet al buiden (40) gebeuren en daer be tal (41) gij noch het minste van 60 tot 90 frank in de mand (42) en een mand (42) op voorhant en het is daermee Dat al die huis houwens (43) al de maer naer den buiden (44) gestoken worden en dat zij in Buenos Ayres niet kunen blijven en de eenen lans hier en de ander lans daer zeilht (45) Maer ik heb goede Coragie (46) ik ben goed aen werkt bij de metser bij kaniel en Naert die bij mij waes(47) als ik in Antwerpe waes (48)

als ik vertrooken ben en ik windaer (49) 8 frank per dach Van smorgens den 5 hurren (51) dot smidach (52) den elve en van twee dot den 6 1/2 savons (53) de werken gij kunt wel dijken dat het daer niet goed is want zij betalen daer met papier geild (55) Die helders (56) niet gad (57) daen in de Brovins (58) Buenos Ayres en dam wij daer op dat geild (55) de neilfht (59) moeten verliezen als wij weder naer eurropa zouwden weder keeren zoo dus Beminde ouders nu gadik (60) heindigen met mijne brief maer ik zeg altyt in mijn heigen (61) dat het een lot is van eenen mens en ik shep altyt maer goede koeruuze (13) en daerbij sterf ik in america ik zal in Gent nie kome stinke doe de Complimenten an mijn zwaeger en an mijne zuster an mijn vrienden als dat ik 4 duissen (62) kilometers van hulder ben in goede gezontteit (63) en ik verhop van hulder het seilfde (64) en als gij weder shrijft gij moucht (65) al tyt maer shrijven als gij ne brief ontvangen hebt van mij want ik shrijft naer de post ik groet hulder uwen zoon

Verzelder Charles Lowis   ziet dat is mijn adres

Post Restant

Buenos Ayres   Amerik

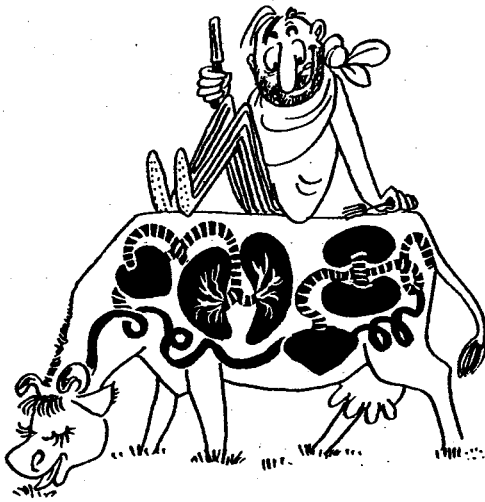
Deze brief is zo getrouw mogelijk, met inbegrip van de vele taalfouten en het ontbreken van punten en komma's NAGeschreven.

Verklarende woorden

1/Vlissingen. 2/Het kanaal en de Atlantische oceaen. 3/onpasselijk. 4/gemaakt. 5/Noordwestkust van Spanje. 6/de kapitein. 7/zeilschip. 8/toelating. 9/Spanje. 10/Uren. 11/wind. 12/van richting veranderd. 13/goede moed. 14/koffers. 15/kledij e.a. 16/te zwemmen. 17/vort en rot. 18/Montevideo. 19/al de steden. 20/hoofdstad Buenos Aires. 21/wel te verstaan. 22/St/Pieters plein Gent. 23/als het daar foor is. 24/volk. 25/toeren; kunstjes. 26/zou. 27/weglopen. 28/wandluizen. 29/kunt ze. 30/op de bedden. 31/gemaakt zijn. 32/volle. 33/schoppen. 34/een blinddoek. 35/te lokken. 36/aangaande. 37/woonhuizen. 38/slechtste. 39/wassen. 40/op straat-buiten. 41/betaald men. 42/in de maand. 43/gezinnen. 44/naar de voorsteden. 45/terecht komt. 46/goede moed. 47/waren. 48/was. 49/verdien daar. 50/per dag. 51/uren. 52/des middags. 53/'s avonds. 54/10 1/2 uur per dag. 55/geld. 56/ergens anders. 57/ongeldig is. 58/provincie. 59/de helft. 60/wil ik eindigen. 61/in mij zelf. 62/naar schatting Zevenduizend km. 63/gezondheid. 64/hetzelfde. 65/gij moogt.

Theo DE SMET

ONZE GENTSE KEUKENRUBRIEK (vervolg)

Maar Keukenpiet had het over runds-, kalfs-, schaaps- en vooral varkensvlees. Dus hier gaan wij.

De Lever : Lever van alle dieren is erg gegeerd. Vooral kalfs-, varkens- en rundslever. Rundslever, gaar gekookt in de soep, was koud, in schillekens, tussen de boterham met wat peper en zout, een zeer smakelijk avondgerecht. Verder gaarne gebruikt in een Gentse stoverij. Men kan ook iets beters bekomen door het bereiden van rundslever op de rooster (in dunne schille-

kens), bestrooid met peper en zout, langs beide zijden lichtekens geroosterd (niet te veel). Wordt opgebracht, twee schillekens op elkaar met tusseen een weinig boter met peterselie bewerkt. Voor varkenslever kan men zowat hetzelfde in aanmerking nemen.

Maar het is vooral de kalfslever die zich tot het fijnste gerecht leent, al valt het niet altijd in het bereik van alle beurzen. De meest gebruikelijke bereiding is de gestoofde lever, doorspekt. Men doorspekt de kalfslever met grote stukken spek; men legt hem vier uren in azijn met peterselie, ciboel, laurierbladen, thym, zout. Uit dit mengsel genomen wordt hij gewikkeld in

een dunne snede spek of een geboterd papier en men laat hem een uurken stoven; – wordt opgediend met een saus gemaakt van het sap van de lever met gehakte sjalotjes, vleesnat, zout, peper en fijne kruiden. Men kan ook de lever, met grovere stukken doorspekt, gaar laten worden in een bruine saus, aangelongen met bouillon, een wortel, twee ajuinen, een laurierblad, zout en een weinig peper en (als het er af kan!) een glas rode wijn. Er is ook een derde manier

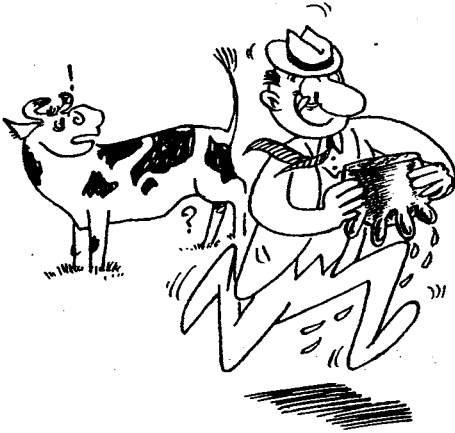

waarbij de lever in schillen gesneden in een pan met heetgeworden boter of vet langs beide zijden bruin gebakken wordt. Met bijvoeging van gehakte ajuin, peterselie en kervel, gestoofd, wordt dan een saus toegevoegd van tarwebloem met water, een weinig bouillon en muskaatnoot; nu nog een tiental minuten laten koken en dan, met in de saus een klontje boter en enkele druppels citroen gemengd (goed roeren) warm opdienen.

De kalfslever is bij ons goed gekend in een bereiding met pruimen, die men een uur op voorhand met wat water en suiker zacht heeft laten koken tot dat zij gezwollen zijn en dan een kwartuur in haar sap heeft laten stoven. Een geutje azijn daarbij en saus en pruimen worden rond de op een schotel geplaatste lever als versiersel aangebracht. In het Gentse houdt men ook van gestoofde lever met mals gestoofde rozijnen.

Zeer geliefd is ook de kalfsleverpastei; maar dat behoort tot het domein van de charcuterie en zou ons te ver brengen. Er is echter nog een volksge-recht bij uitnemendheid, nu zo goed als verdwenen; de paardelever! Wanneer in vroegere dagen op zaterdagavond of zondag in de cafétjes der volksbuurten aan de ingang het gekend geluid van het tweehandig vorkje met benen hecht, geklopt op de blikken korf van de venter van paardelever weerklonk, dan tastte moeder de vrouw onder haar bovenrok in haar "moezelzak" op voorhand naar haar portemonnaie. De venter bood zijn waar, een malsgekookte lever, koud in lange fijne schillen gesneden en terug opeengeplakt, aan met de vriendelijke roep: "de goeie malse lever!" Voor enkele centen kreeg men op een op voorhand gesneden vierkant stuk hagelwit "cassépapier" een fijn geurende schil paardelever met zout, een lekkernij! Van paard gesproken, menige moeder zal u verzekeren dat haar zwak kind sterk geworden is met een flink "paardenbeefstuk" (al is het een beetje branderig) en de herbergiers van tussen de twee oorlogen wekten de dorst van hun klanten op met bij een pint tripelbier een paar schillekens "bloende, echte van Sint-Amansberg" te voegen. Zo'n klein model kon men aan 't stuk krijgen, vers, mals, aan 2 fr. Waar is de tijd!

De Nieren. De rundsnier mag in kleine stukjes gesneden ook niet ontbreken in een echte Gentse stoverij. Wat ook verdere bereiding van de nieren betreft men moet ze, komend van gelijk welk dier, in twee snijden omdat men het hard en onsmakelijk geel vet ertussen moet verwijderen. De nier wordt dan in schillen of in stukjes gesneden, en, af het vuur, een drietal minuten in kokend water met een snuifken zout gelegd. In een braadpan of een kastrol smelt men een stuk boter, men legt de nier er een vijftal minuten in, bestrooit ze met een weinig bloem, voegt er gehakte peterselie, zout en peper aan toe. In het beste geval wordt een afzonderlijk glas wijn (witte of Madeira) er aan toegevoegd. Anders kan zulks worden vervangen door wat citroensap, ook soms sjalotten, ajuin of tomatenmoes, en na het toevoegen van een glas water, een kluitje boter en binden met wat bloem en

nog enkele minuutjes stoven kan de nier in haar saus worden opgediend.

De Longen : De longen gaan gewoonlijk in wat men noemt de "triperijen" en gaan dus gemengd met maag en andere zaken in de nu zo goed als verdwenen pens. Voor wat de kalfslong betreft kennen wij echter een tweetal gaarne gegeten voorbereidingen : "à la matelotte", of

met witte saus. In beide gevallen wordt de long veel gespoeld in koud water en half gaar gekookt met zout, peper, azijn, ajuin.

In de eerste genoemde wijze komt ze dan, in stukjes, terecht in een bruine saus (opgekomen spek met een lepel bloem en kleine ajuintjes) na toevoeging van een glas wijn, een glas water en een tuiltje kruiden. Men laat het geheel gaar koken.

Met witte saus echter worden de stukjes long in een kastrol gelegd om te braden met een klont boter (die niet mag bruinen) een snuifje bloem, wat bouillon, peper, zout, peterselie, thym, laurierblad en ciboele. Bij de halfgaar geworden long voegt men later kleine ajuintjes en kampernoelies. Op het ogenblik van opdienen bindt men de saus met een eierdooier en doet er een geutje azijn bij.

Mogen wij opmerken dat onze Gentenaars de longen de naam geven van "lichte lever"!

De Maag : In de meeste gevallen komt de maag in de "triperies" of penseerijen terecht. Alleen voor de rundsmaag kennen wij een paar goede gerechten :

De maag dient natuurlijk allereerst gereinigd en meermaals in kokend water gespoeld te worden. Terug koud geworden kan men ze ofwel gereedmaken zogezegd "nature" door ze verscheidene uren te laten koken met enige schilletjes ajuin, kruidnagels, zout en enkele lepels bloem. Ofwel als fricasé : vierkante stukjes maag komen terecht in een kastrol met een kluitje boter en wat bloem, aangelongen met vleesnat of water. Na tien minuten koken wordt de saus gebonden met twee eierdooiers, nog wat boter en citroensap; in 't beste geval worden er ook champignons bijgevoegd. Eindelijk kan men ook schillen van de maag roosteren : men draait ze in gesmolten boter met peper, zout, gehakte peterselie. Men bestrooit ze met broodkruimels of chapelure, laat ze dan roosteren tot zij een mooie kleur hebben en legt ze in kroon op een schotel met een Tartare of een Robertsaus.

De Uier of Ulder : zie daarvoor “Ghendtsche Tydinghen”, 1982 – Nr. 4, p. 323.

R. V.
(’t vervolgt)

NOG STEEDS OVER DE WERELDTENTOONSTELLING 1913

De tweede paragraaf van het artikel EXPO '13 redivivus (G.T. 1983 p. 291) wordt besloten met deze woorden : “ik weet niet wanneer vlijtige handen de schilderijen zonder veel omhaal van hun ramen losmaakten, oprolden en met de laagste dienst expedieerden naar de plaats die hun maar al te zeer bekend was. Vraag me niet wat er van ze geworden is. Als ze nog bestaan, laat ze ontrollen en prevel een schietgebedje.”

Dat gepreveld schietgebedje schijnt aanhoord te zijn want collega Roger van Aerde verstrekke mij een informatie die ik met een waar genoegen wereldkundig maak. Hij deelt me namelijk mee dat een van Gondry's doeken – sedert wanneer? – een veilig onderkomen gevonden heeft in een grote hal van de Rijkswachtkazerne gelegen aan de Groendreef. Het betreft de voorstelling van de inneming van de stad door Lodewijk XIV op 5 juli 1708.

M. VAN WESEMAEL

JEROOM DUQUESNOY II (DU QUESNOY) EN HET GRAFMONUMENT VAN BISSCHOP ANTOON TRIEST.

Iedereen die iets of wat afweet van onze kathedraal, kent het grafmonument van de zevende bisschop van Gent : Antoon Triest. De beeldhouwer was Jeroom (hijzelf tekende soms Hieronymus) II, du Quesnoy , de Jongere.

Hij stamde uit een geslacht van kunstenaars-beeldhouwers en in mindere mate bouwmeesters, afkomstig van le Quesnoy in Henegouwen. Hij was de zoon van Jeroom de Oude (1571-1641 of '43), tijdgenoot van Pieter, Paulwel Rubens, en vanaf 1603 werkzaam te Brussel. Hij maakte in 1617 het beroemde Manneken-Pis aldaar.

Frans, de oudere broeder van Jeroom, werd geboren te Brussel in 1594 en stierf te Livorno (It) op 12.7.1643.

Antoon van Dyck schilderde zijn portret te Rome in 1621 dat zich nu in het museum te Brussel bevindt. Sedert 1618 werkte Frans voor paus Urbanus VIII, hij verbleef meest in Italië. Van Dyck schilderde er ook dit van zijn broeder Jeroom.

In 1643 werd Frans door de Franse koning Lodewijk XIII naar Parijs ontboden om er de leiding van een pas opgerichte kunstacademie op zich te nemen, maar hij overleed te Livorno op weg naar Parijs.

Frans genoot de bescherming van de landvoogd aartshertog Albrecht die hem in 1618 naar Rome stuurde waar hij gans zijn verder leven zal blijven, vandaar zijn bijnaam : Francesco Fiammingo – Frans de Vlaming – wat in de kunst een ere naam was, alhoewel Waal van afstamming.

En nu, diegene, waarover het in dit artikel gaat : Jeroom II, de Jongere, Brussel 1602-Gent 1654.

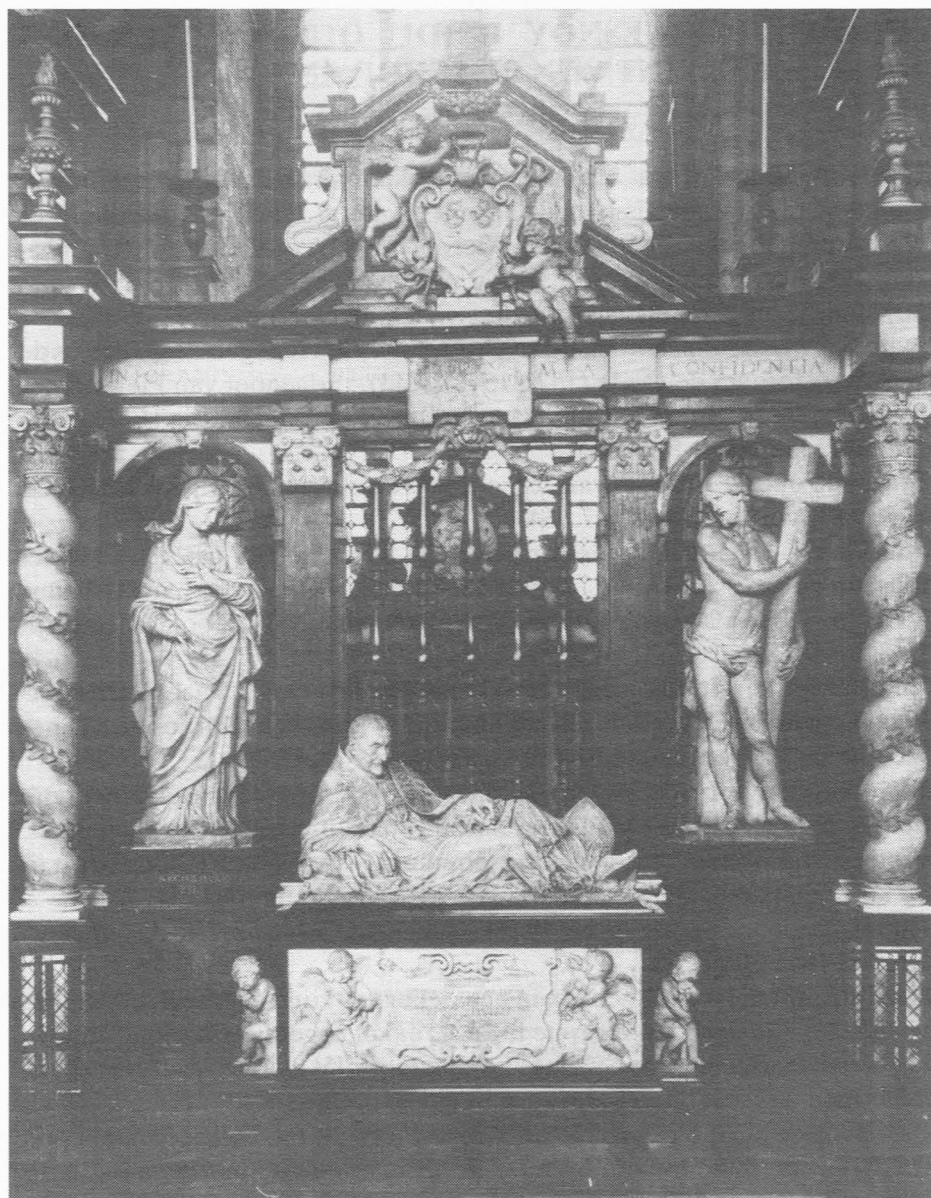
Na zijn kunst geleerd te hebben in het atelier van zijn vader te Brussel, verwoegde hij zijn broeder te Rome in 1621, enkel negentien jaar oud zijnde. Hij werd daarna door de Spaanse koning Filips IV naar Madrid geroepen, maar men weet niets over zijn verblijf aldaar.

In 1640 keerde hij terug naar Italië, eerst Florence en daarna Rome.

In 1643 vergezelde hij zijn broeder Frans naar Parijs, we weten dat deze laatste, onderweg, stierf te Livorno.

Jeroom II werd beschuldigd zijn broeder te hebben vergiftigd, maar dit bleek onjuist te zijn. Frans leed sinds geruime tijd aan een slepende ziekte. Toch maakte Jeroom zich, op een onrechtmatige wijze, meester van de erfenis van zijn broeder.

Hij keerde uit Livorno naar Brussel terug en werd er door de landvoogd Leopold-Willem, over wie we verder méér zullen lezen, in 1645 aangesteld als eerste-architekt-standbeeldenkunst en hofbeeldhouwer aan het Hof te Brussel.

Afb. 1.
Grafmonument van Bisschop Antoon Triest. (Foto Stadsarchief)

Van hem zijn de vier grote marmeren beelden van apostels : Paulus, Bartholomeus, Mattheus en Thomas tussen 1644-1646 in de kerk van Sint-Michiels--Sinte-Gudule te Brussel.

Tussen 1645-1648 maakte hij daarbij nog twee apostelbeelden voor de O.L.V.-Kapellekerk. In 1651 een marmeren beeld van Sinte-Ursula in de kerk van O.L.Vrouw op de Zavel, in 1653 een liggend beeld van Sinte-Magdalena dat zich nu in het museum te Brussel bevindt en nog andere werken. Als architect leverde hij ook nog een paar werken.

Noch in Italië noch in Spanje zijn creaties van hem bekend.

Zijn beroemdste en een waar meesterwerk is de graftombe van Antoon Triest in het koor van de kathedraal. Het monument kan tevens aanzien worden als het eerste barokke beeldhouwwerk in de Nederlanden, gemaakt tussen 1652-1654.

Antoon Triest zou, maar zekerheid is er niet, voor het maken van zijn grafmonument het eerst aan Frans gedacht hebben, maar door het overlijden van dié kon dit niet doorgaan en later heeft hij het dan aan Jeroom, zijn broeder, gevraagd.

Wederom vaag zouden de twee putti, beneden aan iedere zijde van de tombe, van Frans zijn, ook het hoofd van de bisschop dat te Rome zou gebeiteld zijn door Frans, naar een geschilderd portret door de bisschop naar Rome gestuurd, en evenals de putti in 1642 gemaakt.

De Gentse beeldhouwer : Lodewijk-Pieter van Biesbroeck (1839-1919) zag er een meesterhand in, waardig aan Frans, dat het van deze is zou te zien zijn op plaatsen in de omgeving van de ogen en de neus die ruw en oneffen zijn, niet afgewerkt.

Opsteller dezes is het beeld nader gaan zien en heeft daar geen ruwe en oneffen plaatsen bemerkt, wel is het hoofd van een andere soort marmer – iets licht groen – terwijl de rest witter is en schijnt wel, voor zover te zien, op de hals van de bisschop te zijn geplaatst. Wij kunnen misschien daaruit opmaken dat het maken van het monument jaren heeft geduurd.

Op het ogenblik van zijn aanhouding zou Jeroom zó verolgen en kwaad zijn geweest, dat hij de hand afsloeg van het beeld van O.L.Vrouw.

Wat zeker is, Karel van Poucke, de eminente beeldhouwer (1740-1802) werd gelast in 1781 om een nieuwe hand te maken. De rekeningen van het Fonds Antoon Triest bevestigen dit.

Beide ijzeren traliewerken, het eerste achter de maagd en het tweede achter Christus zijn van de hand van Jan Arens uit 1741. Op te merken valt dat het beeld van de Heilige Maagd gelijkenis vertoont met dit van de Heilige Suzanna door Frans, het bevindt zich in een kerk te Rome. Christus naar een beeld van Michelangelo in de kerk van Sinte Maria Sopra Minerva te Rome.

Het grafmonument van Antoon Triest is het oudste van de vier in het koor. Het heeft achtduizend guldens gekost.

In de uitgebreide Latijnse tekst onder het ligbeeld van de bisschop zien we :
“Hoc aqua sacra asperge et immortale
Aeternam pace apprecare
Et vale.”

Vertaald :

Besprenkel hier voor immer wijwater.
Voor eeuwige vrede zult u bidden.
En vaarwel.

Nu nog, na het eindigen van de kapitelmis die iedere dag begint te 8.45 uur, wordt het ligbeeld van Antoon Triest met wijwater besprenkeld.

Daartoe staat bij het grafmonument een emmer met wijwater en -kwast.

Er is nog een beeldhouwwerk van Jeroom II du Quesnoy te Gent : een kruisbeeld in ivoor, 49 cm op 11 cm, uit een stuk, dat de Stervende Christus voorstelt.

Het bevindt zich in de kapel van het Groot Seminarie te Gent. We onthouden ons van verdere iconografie, daar het proces het hoofddoel is van deze kleine verhandeling.

Jeroom du Quesnoy kwam te Gent toe op 6 juli 1654 en installeerde zich met zijn helpers in een kapel van de katedraal als werkplaats. Hij betrok een woning aan de Reep.

In de laatste dagen van Augustus liepen er, over hem, ongunstige geruchten rond qua zedenfeiten.

De kunstenaar werd aangehouden en opgesloten in het Chastelet. Op 31 augustus werden er twee knapen verhoord : Toussaint Desomere, zoon van een schoenmaker, en Jacob Declercq, koorknaap in de Sint-Niklaaskerk. Ze verklaarden dat Jeroom du Quesnoy meerdere malen erge zedenfeiten op hen had gepleegd, in zijn huis aan de Reep en ook in een kapel van de katedraal.

Dezelfde dag werd de beeldhouwer ondervraagd, hij verklaarde te Brussel geboren te zijn, tweeënvijftig jaar en ongehuwd, twee maanden te Gent te zijn om er het grafmonument te maken van de bisschop. Hij loochende, met stelligheid, de feiten.

Op 1.9.1654 werd Jeroom in tegenwoordigheid gesteld van beide knapen, hij loochende opnieuw maar verklaarde wel dat hij beide jongens in zijn werkplaats in de katedraal had ontvangen, maar enkel om potloodschetsen van hen te maken, namelijk armen en borst; wat de knapen ontkenden.

Op 3 september moet hij in het Chastelet op de pijnbank, onder de tortuur verklaarde hij wél schuldig te zijn en bekende de feiten zoals door de knapen werden verklaard : pederastie, in die tijd zegde men sodomie.

Afb. 2

Jeroom Duquesnoy. Gravure gemaakt door de Engelse artiest Richard Broockshaw naar een portret in Rome geschilderd door Antoon Van Dyck.

Onnodig te zeggen dat een bekentenis onder pijniging, rechtskundig geen enkele waarde heeft. Zelfs schepenen en beul zouden op die wijze feiten bekennen die ze nooit hadden gedaan.

Keizer Jozef-II van Oostenrijk, een verlichte geest, heeft in onze streken aan deze onmenselijke praktijken een eind gesteld.

De bekentenis op 3 september betekende voor de verdachte de doodstraf. Op dergelijke feiten stond de hoogste straf.

Nu werd alles in het werk gesteld om de kunstenaar te redden. Er werd zelfs beweerd dat Michelangelo Buonarroti (1475-1564), de gekende Italiaanse kunstenaar van dezelfde feiten was beschuldigd geweest, maar door tussenkomst van paus Julius II (1503-1513) werd gered.

Op 17 september steunde zelfs Antoon Triest een smeekschrift dat inhield Jeroom naar Brussel te sturen om er te verschijnen vóór de private raad van de koning en de doodstraf die hem te Gent wachtte om te zetten in levenslange hechtenis om du Quesnoy voor de kunst niet te laten verloren gaan.

De bevoegdheid van de schepenbank van de Keure van Gent werd door de kunstenaar betwist. hij verklaarde dat hij als architect en kunstenaar van Zijne Majesteit de koning, onderworpen was aan de rechtspraak van het Hof te Brussel.

Daarop gaf de raad te Brussel een ongunstig advies en verklaarde dat de rechtspraak van de rechtbank van Gent wettig was en diende uitgevoerd te worden.

“Un chastoy exemplaire afin de couper par sa racine, ce mal que se va en glissant et serpente parmy le monde”.

Dit gebeurde op 22.9.1654 en de aartshertog-landvoogd Leopold-Willem ondertekende met : “Me conformo in tutti”. – Ik ben in alles akkoord.

Op de dringende vragen om genade die hij uit alle hoeken en kanten kreeg, antwoordde de landvoogd :

“Doleo miserabilum casum amice mei, sed fiat justitia.” – Het ongelukkig geval van mijn vriend doet pijn, maar dat het gerecht zijn loop hebbe. De beslissing uit Brussel kwam te Gent toe op 25 september. Alle hoop was verzwonden. Nóg op dezelfde dag kwam uit Brussel een delegatie om een inventaris op te maken van de verbeurdverklaarde goederen van de beeldhouwer te Gent. Dit werd ook gedaan te Brussel in zijn woonst aan de Walenplaats (Place des Wallons).

Op 28 september 1654 werd Jeroom du Quesnoy, na een nieuw overzicht der zaak en op advies van de pensionarissen-rechtsgeleerden der Keure : J. van Hamme, J. Penneman, en Parmentier door de schepenbank van de Keure en in tegenwoordigheid van de hoogbaljuw – in de Pacificatiezaal van het stadhuis – veroordeeld om op de Koornmarkt aan een paal te worden geketend, eerst geworgd te worden en dan zijn lichaam te verbranden tot as en al zijn eigendommen verbeurdverklaard. Het vonnis was zó gelibelleerd :

“Omme dieswille dat ghij Jeronimus du Quesnoy u soo verre hebt verghten van op diversche plaetsen ende te diversche stonden te commetteren het crime van Sodomie, recht doende condempneren u up de Cooremerct deser stede aen eene stack ghecoort ende verbrandt te worden in aschen.”

Hier is geen spraak van een voorafgaandelijke worging, alhoewel dit wel op de kaft van het gerechterlijk dossier – in het archief te Gent – staat geschreven.

De executie, zoals gewoonlijk na de uitspraak, gebeurde nog dezelfde dag door de Gentse beul : Gerard van Wassenburgh en zijn knechten. Waren daarbij tegenwoordig : twee afgevaardigden-schepenen van de Keure, die toezagen te zamen met de stadspensionarissen en klerken van de bloede, vanuit de geopende vensters van het huis “de Olifant”. De hoogbaljuw met zijn lange, witte roede in de hand – teken van zijn waardigheid en gerecht – te paard met zijn hallebardiers – in die tijd twaalf – stonden in voor de orde-

dienst, want het volk in dergelijke gevallen was zeer nieuwsgierig en talrijk, ja, soms in kermisstemming!

Hoe het gedrag was van de veroordeelde is nergens te vinden, maar hij heeft niet opgehouden zijn onschuld staande te houden, zeggende dat hij enkel tekeningen had gemaakt van beide knapen, zoals reeds vermeld : borst en armen. Nergens vinden we een spoor in het vonnis dat die tekeningen werden gezien. Du Quesnoy werd enkel veroordeeld op de verklaringen van beide jongens.

Er wordt gezegd dat de beeldhouwer kort voor zijn executie vroeg aan de schepenen om nog iets te mogen verbeteren aan het grafmonument van Antoon Triest, wat hem werd toegestaan. Hij kreeg een hamer en beitel in handen, maar inplaats van een verbetering te doen, begon hij op het monument te slagen met de hamer, die hem seffens met de beitel werden afgenoemen. Toch zou hij erin gelukt zijn de hand van de maagd af te slaan.

Noch op het ligbeeld van de bisschop noch elders op het monument zijn er sporen van hamerslagen te zien. Dit zal wel een legende zijn!

De voorschepen van de Keure was in dié tijd : Jan Borluut, ridder en heer van Assenburgh.

De hoogbaljuw : Nikolaas-Ignace de Beer, ridder en heer van Meulebeke Caborne, Severen, enz.

Wat gebeurde er met beide jongens?

Er kwam uit Brussel een schrijven van Leopold-Willem, gericht aan de schepenen dat hun aanraadde :

“Deux jeunes garçons de este ville, à qui nous semble soubir très humble correction. Nestre tollerable sans punition, consigne pour exemple aux autres”.

Zoals we weten had Antoon van Dyck te Rome de portretten geschilderd van de gebroeders du Quesnoy in 1623. Dit van Jeroom werd in 1779, nageemaakt in gravure, door de Britse kunstenaar Richard Broockshaw en te Brussel uitgegeven. Eronder staat, in Latijn, vermeld :

“Hic ille est quondam fratri vix in arte
Felix! Infelix attamen igne perit
Non periisse, abiisse scias, sua fama celebris.
Arte Manet : rediit, nam redivivus ades.”

Vertaald als :

Hier met zijn broeder, met moeite, in kunst verschillend.
Gelukkig! Ongelukkig stierf hij door het vuur.
Stierf niet, teneergedrukt moet u weten, zijn beroemde faam.
Sterk blijft, het dient gezegd, want wie herleeft is tegenwoordig.

Het betreft hier een lofspraak op de kunstenaar Jeroom du Quesnoy. Ridder Karel, Lodewijk Dierickx, de geschiedschrijver over Gent, vermeldt

dat de dag na de executie er genade kwam uit Brussel, dus te laat. Dit is zeer onwaarschijnlijk.

Elke terechtstelling op de Koornmarkt was door een paar schepenen-afgevaardigden verplicht bijgewoond, met anderen van het stadsbestuur en hoogbaljuw of onderbaljuw. Ze namen plaats aan één of twee vensters van de eerste verdieping aan de straatkant, geopend of niet, dit laatste gedurende de winter, van het huis "De Olyfant of Oliphant". De eigenaar kreeg daarvoor van het stadsbestuur een vergoeding.

Uit een foto van 1890 blijkt dat dit huis moet gestaan hebben, waar in die tijd de herberg stond : "Maison du Commerce" tenu par J. Piens, en waar nu het huidige postgebouw staat, kant Hazewindstraatje, dat veel namen heeft gekend.

Er was nog een huis tussen : "het Hazewindeke". De "Olifant" stond juist neven het Chastelet.

In de stadsrekening is er een vermelding :

"Betaelt den proprietaris vanden huuze ghenaeemt "den Oliphant" up de cooremerch XX schellingen, Grooten (gelijk aan een pond Vlaamse Grooten, wat zeer veel was), ten causen dat schepenen vanden keure up de voorcomer vanden selven huuse aensien hebben de justitie telckent men als men up de selde march justitie doet."

Stadsrekeningen uit 1668-1669.

Gedurende die executies serveerde de bewoner drank en soms iets te eten aan de schepenen en de anderen, in de vergoeding begrepen. Aan de Vrijdagmarkt waar de meeste terechtstellingen plaatsgrepen, vervulde "het Tooghuis", dat nog andere bestemmingen had, dezelfde rol.

Er wordt over het algemeen aangenomen dat de personen vreemd aan Gent op de Koornmarkt werden terechtgesteld – uitzonderingen zijn er geweest. De inwoners van de stad op de Vrijdagmarkt, ook uitzonderingen : Hugonet en Humbercourt e.a. bv. Dezen veroordeeld door de Raad van Vlaanderen op het Sinte-Veerleplein, eveneens met uitzonderingen : Hembyze bv. en nog anderen. Die van de kasselrij van de Oudbug te Mariakerke op het Zandeken waar de driepikkel-galg stond. De Keure van Gent had haar galgeveld te Meulestede.

Occasioneel gebeurden er in de stad, elders, ook terechtstellingen, zoals op de Hoofdbrug – foutief is Onthoofdingsbrug – tot aan het midden van de zestiende eeuw ; de Rode Toren wàar van boven af, vrouwen in een zak, levend in het water werden geworpen en het kerkhof omheen de Sint-Jacobskerk waar vrouwen, verdacht van hekserij, levend werden begraven.

We weten dat de schepenen, tegenwoordig bij de executies met de anderen : hoogbaljuw en onderbaljuw, hooggeplaatste ambtenaren der stad en misschien ook nog andere schepenen met stellig zeker de voorschepenen van beide banken, de avond van de terechtstelling een overvloedig banket

hielden – eten en nog meer wijn – om van hun opgelopen emoties te herstellen!

Dit gebeurde vanaf de tweede helft van de zestiende en de ganse zeventiende eeuw in het stadhuis : de huidige Ledenkamer of Commissiezaal.

Die feestgelagen noemde men : “de Banquetten vanden Crime”. Onnodig te zeggen dat in een grote stad zoals Gent de schepenen en anderen dikwijls emotief waren, om daarna gemoedelijk aan de dis te zitten en mekaar moed in te spreken.

BIBLIOGRAFIE

- Gent, Duizend jaar Kunst en Cultuur. Deel I 1975.
- Winkler-Prins Tome VII Elsevier, Amsterdam en Brussel 1950.
- Les Muses Tome VI Erasmus, Brussel Antwerpen.
- La Belgique Judiciaire 1895 p. 640.
- Memorieboek van Gent 1654 p. 203-204. S.A.G.
- Sententies 1654 Reeks 215 S.A.G.
- Inventaire Archéologique de Gand XVIIe siècle 1642-1645 fiche 214-215 15 juin 1901. S.A.G.
- Biographie Nationale. S.A.G.
- F. de Potter : Gent van de Oudste Tijd tot Heden.

Alfons DE BUCK

TROUWE LIEFDE

Dat de ‘Ghendtsche Tydinghen’, het tweemaandelijks tijdschrift van de “Heemkundige en Historische Kring Gent” alhier en elders graag gelezen wordt, bewijst, dat dit meer dan tienjarig Gents informatieblad aan een werkelijke behoefte voldoet.

Buiten de tekstschrijvers, die ons blad sieren door hun kennis van, en hun liefde voor het Gents verleden, tellen wij talrijke leden die, jaar in jaar uit, lezers aantrekken, ons oude nummers of boeken schenken.

Eén van hen, is Theo De Smet, wonende te Gent, Eendrachtstraat 43, die in de loop van enkele jaren, niet minder dan 32 nieuwe leden heeft aangebracht en hiervoor van ons bestuur een gulle felicitatie verdient.

Een record dat niet licht zal gebroken worden.

Wie volgt onze Theo op?

R.V.

IN MEMORIAM : RUDOLF VAN OOST

Een mens van goede wil.

Niet onvoorzien overleed in een Gentse kliniek een van onze trouwste leden die sedert jaren onze werking steunde en steeds bereid werd gevonden zijn ervaring en werklust voor het welzijn van onze kring in te zetten. Hij was amper twee en vijftig jaar oud, nog levenskrachtig, maar ondermijnd door een slepende ziekte die, hoe paradoksaal ook, zijn moreel niet scheen aangetast te hebben. Rudolf Van Oost was een schone natuur, verstandig en menslievend, die veel vrienden telde en het leven lief had.

Onze kring betreurt vanzelfsprekend het heengaan van een lid, waarop nooit vergeefs beroep werd gedaan.

In alle omstandigheden gedroeg hij zich als een vriendelijke, welwillende en gelukkige man.

Nochtans leidde hij een eenzaam leven, maar had steeds de kracht de zon op te zoeken en de schaduw te ontwijken.

Sedert jaren had hij zijn beroep van technisch tekenaar moeten opgeven wegens een ziekte die hem uiteindelijk het leven zou kosten.

In die periode van wankelende gezondheid heeft hij veel moed aan de dag gelegd om aan zijn leven een zin te geven.

Zó behaalde hij het diploma van toeristische gids dat hem toeliet zijn liefde voor Gent aan vreemdelingen over te dragen en zijn nieuw geluk te beproeven.

Zijn belangstelling voor het Gents patrimonium was groot en doelbewust. Hij liet nooit na historische en folkloristische werken te kopen, vergaderingen bij te wonen, tentoonstellingen te volgen, mensen te ontmoeten, informatie in te winnen om zijn culturele kennis te verrijken, om zijn bestaan te kleuren en zijn vrije tijd goed te besteden.

Genadeloos heeft de ziekte over zijn verdere levensloop beslist, maar die beproevende jaren werden echter verzacht door de sympathie van vrienden en kennissen en door de balsem van de weetgierigheid.

Hij is gestorven met het besef, dat hij niet nutteloos had geleefd, de echte vriendschap had gekend, maar door het onverbiddelijk noodlot werd geveld.

Beste Rudolf, rust nu in vrede.

Wij gunnen u die rust, want u waart een mens van goede wil.

R.V.

BIBLIOGRAFIE

In de prachtige serie "Gentse Kunstschatten" is nu een 3de boek verschenen.

Herinneren wij eraan dat het 1e gewijd was aan de Trapzaal van het Hotel Van den Meersche en het 2e aan de Predikstoel van de Heilige Kerstkerk. Het nu verschenen werk belicht, aan de hand van 71 prachtige foto's, het Hotel Falligan dat terecht een "hoogtepunt in de Gentse rococokunst" wordt genoemd.

Hoewel voornamelijk een "kijkboek" – dat was trouwens de bedoeling – bevat het toch een gedetailleerde uiteenzetting in het Nederlands, Frans, Engels en Duits.

De foto's werden gemaakt door Didier Verriest en Mevrouw Marie Frédéricq-Lilar; de kunsthistorische inleiding is van de hand van laatstgenoemde die, het is algemeen bekend, kan beschouwd worden als DE specialiste van het Hotel Falligan. Algemene conceptie : Dr. Célestin Jans.

Het boek kost 575 fr. Dat is misschien niet weinig, maar als men het uitrekt komt dit op 8 fr. per foto en zó bekeken is het dan toch zeker redelijk. Te bekomen bij de Uitgeverij-Drukkerij Hoste-Staelens, Galgenberg 25-27 te Gent.

H.C.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De Heer François Zenner schrijft ons :

“Naar aanleiding van het artikel gewijd aan “De Verenigde Werklieden” in het Nr. 5 van “Ghendtsche Tydinghen”, heb ik het genoegen u mijn enig exemplaar van het affiche te schenken welke ik in 1948, jonge student 3e jaar Sint-Lucas, tekende voor deze vereniging.

Ik leerde die vriendelijke mensen kennen en ontmoette ze regelmatig in “De Roode Hoed” in ’t Klein Turkije waar ze over een zaal beschikten om hun repetities te houden en waar ook geregeld studenten kwamen.”

Hij voegt er aan toe : “Dat was mijn allereerste opdracht voor een affiche... en is wel merkbaar.”

Verder doet hij ons opmerken dat wij destijds in een artikel (dat wij niet terugvinden) verkeerdelijk 1950 opgegeven hebben als jaar waarin het Gravensteen ingenomen werd door de studenten. Het was in november 1949, zegt hij, en hij kan het weten want hij was ooggetuige.

Dat klopt, deze historische datum is : 16 november 1949.

Wij danken de Heer Zenner hartelijk voor zijn gift die wij zorgvuldig bewaren in ons Documentatiecentrum.

Voor onachtzame lezers toch nog even vermelden dat de Heer Zenner door velen beter gekend is als “FAF” en dat hij de man is die de geestige tekeningen maakte die “Onze Gentse Keukenrubriek” illustreren, dat hij de mede-illustrator was van het boek “Le dernier siège du Château des Comtes” en dat hij nog steeds actief is (o.m.) als cartoonist van het “Informatieblad” van “S.O.S. GENT”.

OPROEP AAN ONZE LEZERS

Om te kunnen voldoen aan de talrijke vragen naar oude nummers van ons tijdschrift “Ghendtsche Tydinghen”, doen wij beroep op uw medewerking om afstand te doen van nummers of jaargangen die niet meer worden gebruikt.

Een overeen te komen vergoeding voor deze vriendendienst kan desnoods overwogen worden.

De inlevering gebeurt op het Documentatiecentrum (Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg), alle zondagen van 10 tot 12 u.

Het D.C. is gesloten op feestdagen en in de maanden juli en augustus.

Wij danken u vooraf voor uw geste.

De bibliothecaresse,
Mevr. Van Geluwe-Eggermont A.

Affiche in 1948 ontworpen, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van "Les Ouvriers Réunis" door student François Zenner.

VRAAG EN ANTWOORD

Op de vraag van de Heer **Walraedt** over de "Leugemeete" (Gh. Tyd. 1984 - Nr. 6 - p. 385) kwamen verschillende antwoorden binnen.

De Heer **Danny Dobbelaere** schrijft :

Het sumiere verhaal van de Heer Walraedt verbaasde mij enigszins, daar over de "Leugemeete" wel enige beschrijvingen bestaan, onder meer :

1. L. LIEVEVROUW-COOPMAN, Gents Woordenboek, Gent 1974, deel 2 (Ka-Sch) - blz. 779.

"Leugemeete. v.

1. Leugenaarster.

2. Volksnaam, in de XVIIe eeuw gegeven aan het Godshuis van S. Pauwel en S. Jan, ten Spriete, bij de Brugse poort, omdat daar een uurwerk hing dat nooit het juiste uur aangaf.

Nota : (1663) Daer zijn oock binnen deze stede zeven publicque orologien, als ... Ende zevenste en leste horologie is die van St.-Jan ende Pauwele, geseit de leugemeete ande Brugsche poorte.

(Pol. Boeck 5, 151)."

2. L. ELAUT, Gentse Ziekenhuizen, Gent 1976, blz. 40.

"Voorts was er het Godshuis Sint-Jan en Sint-Pauwel, later als de Leugemeete bestempeld, gelegen in de Brugsepoortstraat, waarvan de schepenen in 1333 "confirmeren de constitutie ende machele". Het verschaft huisvesting aan twaalf arme vrouwen, het heette Sint-Jans-ter-Waelbrugge. Het was een burgerlijke, geen religieuze instelling; zij bleef bestaan tot 1844 nadat ze onder het beheer van de Burgerlijke Godshuizen was gekomen; in laatstgenoemd jaar werden de gebouwen openbaar verkocht en werd het een bierbrouwerij."

Verder in het zelfde boek van L. ELAUT, Gentse Ziekenhuizen, Gent 1976, blz. 42.

"A. Van Werveke. Het Godshuis Sint-Jan en Sint-Pauwel te Gent bijgenaamd de Leugemeete, Maatsch. VI. Bibliophielen, Gent 1909, 197 blz."

3. F. DE POTTER, Gent van den Oudsten tijd tot heden. Gent 1901, Brussel 1975, deel 8 blz. 460 tot en met 499.

Hier vindt men een 40 blz. tellende beschrijving van "Het Godshuis van Sint-Jan en Sint-Pauwel, bijgenaamd de Leugemeete."

Op blz. 481 en volgende wordt nader uitleg verschaft over de krijgslieden die afgebeeld waren op muurschilderingen, en die waarschijnlijk bedoeld waren in kwestieuze handleiding waarvan sprake door de heer Walraedt.

"Men zag er boven de arcaden verscheidene krijgsbenden die in de

richting van het altaar optrokken ... De aanvoerder was de leider van de Witte Kaproenen ... gewapend ... met een zwaard aan de zijde en in de hand eenen handboog of stokken met ijzeren pin en speren (zijn dit niet de zogenaamde piquers?)...

Ik meen hier te mogen aannemen dat het hier degelijk gaat om het gewezen Godshuis Sint-Jan en Sint-Pauwel gevestigd aan de Brugsepoortstraat. Daar men niet kon antwoorden in de desbetreffende touristische diensten is volgens mij gelegen aan het feit dat het gebouw niet meer bestaat.

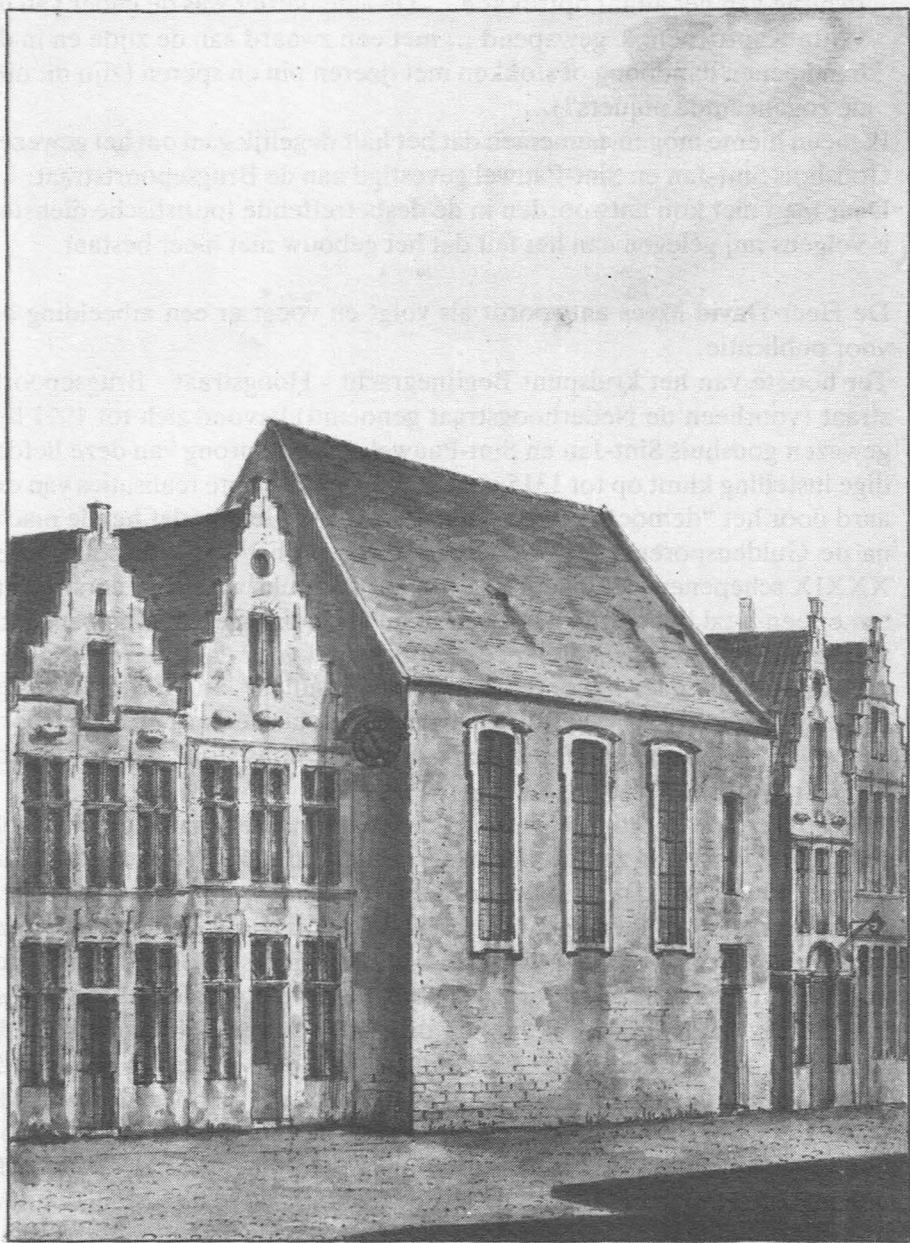
De Heer **David Maes** antwoordt als volgt en voegt er een afbeelding bij voor publicatie.

Ter hoogte van het kruispunt Begijnegracht - Hoogstraat - Brugsepoortstraat (voorheen de Nederhoogstraat genoemd) bevond zich tot 1911 het gewezen godshuis Sint-Jan en Sint-Pauwel. De oorsprong van deze liefdadige instelling klimt op tot 1315 en was een van de eerste realisaties van die aard door het "democratische" stadsbestuur van Gent nadat het de macht na de Guldensporenslag had overgenomen van het patriciërscollege der XXXIX schepenen. De bedoeling van het godshuis was in de eerst plaats om er een 8-tal behoeftige vrouwen in onder te brengen. Op de benedenverdieping was er bovendien een zaal bestemd voor "aerme pilgherijnen ende gasten die daer ten herberghe commen sullen". In de winter was er mogelijkheid voor de armen zich aan het haardvuur te warmen en een bord hete soep te verorberen. De kapel van het godshuis stond onder toezicht van de pastoor van Ekkergem.

In 1606 werd op het torentje van de kapel een uurwerk aangebracht. Volgens de overlevering zou dit horloge steeds hardnekkig het verkeerde uur aangeduid hebben. De Gentenaars die nogal sterk waren in het bedenken van spotnamen (denken we bv. ook aan de Mammelokker) noemden deze bron van ergernis de "Leugemeete", wat niet anders betekend dan leugenaarster. In een oorkonde van 1663 vermeld politiemeester Justo (of Justus) Billet : "Daer zijn oock binnen dese stede zeven publijcque staende orologien, als ... Ende de sevenste en leste horlogie is die van S. Jan ende Pauwel geseit de leugemeete ande Brugsche poorte." Naderhand werd de naam Leugemeete niet alleen gebruikt voor het uurwerk maar werd ook het ganse godshuis Sint-Jan en Sint-Pauwel erdoor aangeduid. Wegens de goede daden ten voordele van de arme bevolking werd de instelling uitermate gerespekteerd zodanig zelfs dat het tijdens de godsdienstberoerten van de 16de eeuw onberoerd werd gelaten.

Nadat het pand in 1797 verkocht werd kreeg het allerlei bestemmingen tot het tenslotte in 1844 dienst deed als brouwerij van K. Van der Haeghen-Delbecq.

In 1846, en de jaren daarna, werd door Felix de Vigne en later door Baron J. Béthune, in de kapel een aantal muurschilderingen ontdekt die van uiter-

Hôpital de St Jean l'évangéliste et de St Paul, près de la porte de Bruges.

Het Godshuis Sint-Jan en Sint-Pauwel bijgenaamd de "Leugemeete". (Foto Stadsarchief - Atlas Goetgebuer - L61/1A).

mate veel belang waren voor de kennis van de 14de eeuwse Gentse muurschilderkunst. Op de muurschildering waren ondermeer afbeeldingen te zien van de gewapende Gentse neringen uit de 14de eeuw, de voorstelling van Sint-Jan en Sint-Pauwel en de uitbeelding van de Boom van Jesse waaronder Lodewijk van Nevers, zijn zoon Lodewijk van Male en zijn echtgenote Margaretha van Frankrijk, neerknielden.

Van deze muurschilderingen werden er calques gemaakt die thans bewaard worden in het Bijloke Museum.

Nog een pittig detail. De ontdekking van deze muurschilderingen was er de oorzaak van dat er een hevige pennestrijd ontstond tussen De Vigne enerzijds en Van Maldeghem en De Raadt anderzijds, omtrent de nationaliteit, benaming, oorsprong en vorm van het wapen, de zogenaamde "goeden-dag".

Bibliografie :

- Frans De Potter, Gent, van de oudste tijd tot heden, deel 8, blz. 460 à 499.
- 1000 jaar Kunst en Cultuur Gent, 1975, blz. 35 à 41; afbeeldingen van 2 fragmenten van de muurschilderingen.
- Archiefgids van het Stadsarchief Gent, Johan Decavele en Johan Vannieuwenhuysse, Gent 1983, blz. 234.
- Gids voor Oud Gent, Guido Deseyn, 1984, blz. 392-393.
- Afbeeldingen van fragmenten van muurschilderingen in : Ghendtsche Tydinghen 1975 nr. 5, blz. 178; 1979 nr. 1, blz. 26.

De Heer **P. Verfaillie** verwijst naar pp. 392-393 van het boek "Gids voor oud Gent" van Guido Deseyn waarin ook de juiste verklaring te lezen staat.

Tenslotte liet ook **Mevrouw Spatz** ons het correcte antwoord kennen.

Vraag van de Heer **Fernand Stevens**.

In het Nr. 6 - 15/XI/84 - blz. 357 over het Hotel Olivier Reylof, lees ik : "Steyaert is milder... *Te Gent, bij Pieter De Goesin.*"

Nu komt de vraag : Ik heb bij een op de prondelmarkt, reeds lang geleden, aangekocht oud gebedenboek uit 1702 een apart gedrukt gebed gevonden met de vermelding "Tot Gend - bij de Weduwe van Michiel de Goesin, rechtover den ouden Raed in 't Groen Kruys."

Ik heb reeds veel navraag gedaan en ben ook eens weest rondneuzen in 't Convent Engelbertus; alles zonder resultaat.

Wat ik zou willen te weten komen is : 1) Is er verband tussen de hier vernoemde Pieter en Michiel. 2) Een aanduiding van de plaats "Oude Raed en 't Groen Kruys".

De Heer **Peter Mortier** schrijft :

Graag stelde ik een lezersvraag in G.T. n.a.v. de eindejaarspuzzel.

In vraag 16, die handelt over het Vrouwebroersklooster, stelt de heer Quiz dat de stedelijke charters vóór de voltooiing van het belfort in dit klooster bewaard werden. Dit wordt bevestigd door Guido Deseyn in zijn “Gids voor Oud Gent”.

Nochtans stellen de auteurs van “Gent, een stad voor alle tijden” dat het bewaren van de charters toevertrouwd was aan de Minderbroeders (en dat de Karmelieten een bescheidener rol speelden). Deze stelling is ook terug te vinden bij F. De Potter. (“Gent, van den oudsten tijd tot heden”, deel IV, blz. 229-230).

Wie heeft gelijk? Of ligt hier de waarheid ook ergens in het midden?

Opp. p. 293 van Gh. Tyd. 1984 - Nr. 5 stelden wij een vraag aangaande de origine, de woorden en de muziek van het liedje “O Pepita” dat de “Ouvriers” traditioneel uitvoerden bij hun optreden gedurende de Gentse Feesten. Tot onze grote verwondering mochten wij daar geen enkel antwoord op ontvangen. Het is toch niet te geloven dat een dergelijke inlichting, na nauwelijks enkele tientallen jaren, volledig en definitief verloren zou gegaan zijn. Er moeten hier in Gent zeker nog mensen zitten die ons daar meer kunnen over vertellen. Als ze niet graag de pen hanteren, telefoneren mag ook. (Op het nummer 28.56.82).

Van de Heer **M. Van Wesemael** de volgende vraag :

In zijn artikel “Plaatsen en Gebouwen waar recht werd gesproken” (Stadsarcheologie jg. 8 nr. 3 p. 11) verklaart de auteur, Paul de Win, zo positief als het kan wat volgt : “Naar aanleiding van de Wereldtentoonstelling 1913 te Gent werd voor de afdeling ‘Oud Vlaenderen’ één der pilaren van de Vismarkt op basis van een oude voorstelling gereconstrueerd door beeldhouwer Oscar Sinia en architect Valentin Vaerwyck.”

We hebben hemel en aarde verzet om in geschriften of op afbeeldingen de precieze plaats te weten te komen waar bedoeld monumentje gestaan heeft. Welke lezer – eventueel verzamelaar – is beter geïnformeerd dan wij en kan die plaats aanduiden? Antwoord a.u.b. bezorgen aan de redactie.

Antwoord van de Heer **J. Stevens** op de vraag van de Heer **G. Walraedt** in Gh. T. 1984 - Nr. 6 - p. 385 :

Toen in 1966 de gerestaureerde toren van Sint-Niklaaskerk vrij kwam schreef dhr. Marcel DAEM een uitvoerig gedetailleerd, heel deskundig en rijk geïllustreerd artikel over de bewuste 12 beelden.(1) Hij besloot nochtans zijn betoog met de vraag :

“... Welke betekenis moet er gehecht worden aan de stenen figuren?... of het antwoord moet gezocht worden op het terrein van de architectuur of het terrein van de volkskunde blijft voor ons ook de open vraag...!!!”

In 1960 had Mw. Dr. E. DHANENS in haar merkwaardig inventaris van

dezelfde kerk (2) opgemerkt :

“blz. 55... deze Sint-Niklaaskerk bezat het meest onwikkelde beeldhouwkunstig programma van de schelde gotiek...

blz. 59... 14 borstbeelden vermoedelijk 1405, zandsteen, circa 140/150 x 60 x 70 cm. bevinden zich op de bovenste geleding tegen de kruin van de toren... oorspronkelijk waren er 16... Men weet niet wat ze moesten voorstellen; misschien ridders of engelen? zij zijn meer dan levensgroot en zijn gevormd van 3 boven elkaar geplaatste stenen : één voor de borst, één voor de hals en het hoofd; één voor de bovenste haartooi. Het aangezicht... vertoont grote bolle ogen zonder pupillen en een in een brede lach geopende mond. Het hoofd is omlijst met halflange golvende haren. Links en rechts van de tamelijke smalle schouders, bevinden zich overblijfselen van de geplooiden armen; het is duidelijk dat de ellebogen tegen de borstkast waren gedrukt en de handen naar omhoog gericht. Het onderste van de borst is in een bladmotief gevat...

Kunnen de werken van 1405 iets te maken hebben met de inhuldiging van JAN zonder VREES en een feestelijke ontvangst te die gelegenheid? Welke kan de bestaansreden geweest zijn van die eigenaardige borstbeelden? Het kan haast niet anders of hun opgeheven handen iets moesten vasthouden; – hetzij een stenen element dat verdwenen is, als festoenen of wimpels, of misschien toortsen?

blz. 5... Vóór de oprichting van het huidig Belfort vervulde de Sint-Niklaastoren de functie van Stadswachttoren... Van 1321 tot omstreeks 1430 kent men stadsrekeningen waarin sprake is van... wachters.”

Gabriel CELIS, in zijn “Beschrijving van Gent” vertelt ons (blz. 45) dat : “de werkklok in de toren luidde, en dat een “oude Kronyke” meldt dat ter gelegenheid van den Doop van Keyzer Karel (den 9 Maart 1500) “eene alleye ghemaect es van coorden hooghe in de lucht van ’t upperste van het Belfrood tot aen Sinte Niclaesturre, ende in dese gallerye ginghen lieden inne ende men vierde met lanternen.”

Wij zijn dus maar ons licht gaan opsteken bij meesterbeeldhouwer Gerard THIENPONT te ZEVEERGEM; want hij is ondanks zijn jeugdige ouderdom een welbekende naam in de Gentse monumentenzorg. Alhoewel zijn grootste werkterrein Sint-Niklaaskerk is, vindt men zijn beelden in tal van bekende historische gebouwen zowel te Gent, Brussel, Leuven, Mechelen, Menen , als in kleinere gemeenten.

Hij is een vriendelijke, goedmoedige persoon die graag, met geestdrift en de nauwgezette techniciteit over zijn werk spreekt. Met eenvoudige woorden wordt men in de streng nauwkeurige wereld van de restauratie ingeleid, die hij door en door kent want hij is ook leraar van de restauratiekursus “Beeldhouwen-houtsnijden” aan het Hoger Instituut Sint-LUCAS te Gent.

Voor het maken van die beelden werden drie beeldhouwers door het op-

drachtgevend bestuur aangeduid : het waren dhr. Vic. Timmerman, Robert Coolens, en Maurice Witdouck.

Ik werkte toen voor het kunstatelier van dhr. BRESSERS die tevens architect was van de Sint-Niklaaswerf, en werd gelast een afdruk (gietvorm) te maken van het, in 1958, enig nog bruikbaar exemplaar.

Een afgietsel werd dan ter beschikking gesteld van de gekozen kunstenaars. Vic. TIMMERMAN was mijn professor in het Hoger Sint-Lucasinstituut en hij heeft mij gevraagd deze beelden voor hem te verwezenlijken. De Balegemse steen, ook wel Ledische kalksteen genoemd, die vroeger gebruikt werd; weerstaat slecht aan de huidige stedelijke atmosfeer en wordt thans vervangen door buitenlandse steensoorten. De meest gebruikte zijn ANSTRUDE en MASSANGIS, twee kalksteensoorten uit Bourgogne niet ver van VEZELAY en AUXERRE. Deze steen is samengesteld uit kalkkogeltjes waarvan de agglomeratie verwezenlijkt wordt door een calcietbindmiddel dat nu eens grof – nu eens fijn korrelig is.

Omwille van het hoog calcietgehalte zijn zandachtige kalksteensoorten gemakkelijker te bewerken dan zuivere zandsteen. Nochtans hebben deze stenen in onze grote steden en industriële centra zodanige beschadigingen ondergaan dat hun primitief aspect teloor ging.

Door de verbranding van steenkool en koolwaterstoffen, die voor de verwarming van de woningen en de nijverheid worden gebruikt; worden enorme hoeveelheden zwaveldioxyde (SO₂) en zwavelhoudend roet de lucht ingejaagd. De vochtigheid uit de lucht zet dit SO₂ langzaam om in zwavelzuur (H₂SO₄) dat de kalksteen aantast.

Het werd dus vrije creatie, niet gebonden aan bepaalde personages maar nochtans geïnspireerd door het bestaande model voor hetgeen stijl, figuratie en geest betreft.

De nieuwe beelden bestaan slechts uit 2 delen, de naad bevindt zich in de hals. Meer weet men steeds niet!!!

Rond 1405 werden 16 beelden gekapt; hoog (± 42 m.) boven aan de toren gehecht!! t.t.z.; 16 x 3 = 48 beeldhouwde blokken steen van ± 300 à 500 Kg elk, hetzij ± 20.000 Kg. Geen spoor van de opdrachtgevers, van de uitvoerders; noch hoe, noch waarom?? Wie en hoe werd de rekening betaald? Echt een geval voor een onderzoeksrechter... Woar es die zwarte kasse... Woar zijn de boeken van de klerk van de parochie? Als 't giene beton es, tes tons boalegemesche stien!!!

Bibliografie :

- (1) Marcel DAEM : Tijdschrift Federatie voor toerisme Oost-Vlaanderen. Jg. 1967 Nr. 2 blz. 30-33.
- (2) Dr. Elisabeth DHANENS : Sint-Niklaaskerk (Inventaris van het kunstpatimonium Prov. O-Vl.) 1960.
- (3) GAB. CELIS (priester) : Beschrijving van Gent 1920.

OPLOSSING PUZZEL '84

(Hardnekkig telefoongerinkel)

KU - Allo! Sinjeur Quizmaster luistert!

VEEWEE - Hier is de spreekbuis van G.T. en als 't moet eveneens de uwe. Hoe is 't met de man? Met mij gaat het O.K. 'k Heb u toch uit uw bed niet gerinkeld?

KU - Shocking! Integendeel was ik ijverig aan 't luisteren naar de nieuwsberichten en meteen aan 't inventariseren van de recentste rampen, kapingen, overvallen en aanslagen.

VEEWEE - Proficiat. Van nieuwsberichten gesproken, hebt ge mij soms geen (heel wat onschuldiger) nieuws te melden?

KU - Zinspeelt ge misschien op de puzzelaffaire? Ik mag wel zeggen dat '84 een succes werd. Vierentwintig inzendingen. Geen kleinbier. Op het eerste gezicht allemaal afgeschoten gaaien. Eigenlijk had ik nog de tijd niet ze wat van naderbij te bekijken. Veel te druk met het schrijven van nieuwjaarsbrieven en het aankopen van cadeautjes...

VEEWEE - Ja, maar het is maar dat de geachte heer Collumbien op mijn huiswerk zit te wachten om zijn maartnummer te spijzen.

KU - Weet ge wat, ik zal u het pak inzendingen laten geworden. Ge kunt er uw plan mee trekken. Tot later en saluut en de kost.

VEEWEE - Duivelse grasjas!

Reeds 's anderendaags was ik in het bezit van de beloofde manuscripten. Inderdaad, de schaar puzzelende Tydinghers hebben zich zelf – voor de zoveelste keer – overtroffen. Bravo! Bravissimo! Sommigen toonden een staaltje van hun tekenkunst, anderen riepen de hulp in van een fotokopierapparaat; de minderheid vergenoegde zich met hun vondsten op een rijtje te plaatsen. De meesten hielden eraan ook hun plakwerk op te sturen. Monnikenwerk. Dat er ook waren die de opgespoorde gebouwen de revue lieten passeren, mag ik stellig niet onvermeld laten. Straks zet ik ze als tinnen soldaatjes op een rijtje.

Het verheugt steeds de heer Quiz' als correspondenten naar de pen grijpen om met genoemde puzzelfabrikant de degens te kruisen. Bij manier van spreken natuurlijk want niemand in het stoere Gent is vredelievender dan hij.

Ter zake nu. Een puzzelaar merkt in zijn commentaar op dat het gewezen klooster van de geschoeide karmelieten NIET te situeren is aan de Lange Steenstraat, maar integendeel aan de Vrouwebroersstraat nrs. 4-6-8. Daarbij refereert hij aan "Bouwen door de Eeuwen heen" deel 4na.

Schrijver heeft vanzelfsprekend overschot van gelijk, maar zoals op de ra-

dio heeft ook inzake die situering ieder zijn waarheid. Ziehier waarom master Quiz' de voorkeur aan de naam Lange Steenstraat gaf : in de eerste plaats om de puzzel niet TE moeilijk te maken, maar vooral omdat de man in de straat – weliswaar vroeger meer dan nu – het klooster slechts bekend was omwille van het feit dat het aan twee musea jaren lang een veilig onderdak verleende : primo aan het Museum voor Oudheidkunde (1884-1925), “Le Musée d’Archéologie, rue Longue des Pierres no 14 établi dans l’ancienne église des Carmes chaussés” (sic), uit Gand, Guide illustré; “Musée d’Archéologie et de Folklore... église conventuelle des Carmes chaussés, rue Longue des Pierres”, uit Promenades à travers Gand, door O. v. d. Castyne. Secundo aan het Museum voor Folklore (1932-1962), “gelegen aan de Lange Steenstraat op de hoek van het huidige Vrouwebroersstraatje”, uit Gent, geïllustreerde Gids. Wat meer is, in dezelfde bron door schrijver aangeboord, lees ik : “Het middengedeelte van de Lange Steenstraat wordt ingenomen door de kloosterkerk, pastorie en bijgebouwen van het voormalig gebouwencomplex van de Geschoeide Karmelieten.” Mag ik er bovendien op wijzen dat een hoekgebouw bij voorkeur genoemd wordt naar de voornaamste van zijn aangrenzende straten? Dit alles neemt echter niet weg dat ’s schrijvers theorie in niets dient onder te doen voor die des heren Quizmasters.

Betreffende een nog ander punt oppert een tweede correspondent een twijfel. Hij verklaart namelijk over tegenstrijdige gegevens te beschikken aangaande de bewaarplaats van de stedelijke charters (vraag nr. 16). Onze sympathieke spoorzoeker mag gerust op zijn twee oren slapen : die charters berustten inderdaad een hele tijd in het minderbroedersklooster. Ziehier wat Dr. Decavele, stadsarchivaris, ons over het geval meedeelt : “De charters werden sedert de 13de eeuw door het College der XXXIX toevertrouwd aan de hoede van de minderbroeders, in hun klooster op de plaats waar thans het justitiepaleis staat. In 1401 liet de Magistraat ze overbrengen naar de gelijkvloerse zaal van het belfort”, uit Archiefgids, deel I, Oud Archief, p. 9.

Er is nog iemand die op beide oren mag dutten. Jawel, beste heer, het Pesthuis, thans kazerne, ligt wel degelijk aan de Brusselsepoortstraat. Eerst en vooral liegen de straatnaamborden er niet om, en als ge het duidelijk en correct plannetje op p. 259 van G.T. even wilt bekijken, zult ge hopelijk wel overtuigd zijn. Dezelfde correspondent die een methodisch iemand schijnt te zijn, beschrijft uitvoerig de werkwijze die hij aanwendde om zijn speurtocht tot een goed einde te brengen. Dat is net Quizmasters gading! “Du choc des idées” zei bokskampioen Georges Carpentier destijds – wampel geen kerstekind in het schokken en knokken – jaillit la lumière”. Aan die wijze uitspraak zal Quiz' beslist gedacht hebben toen hij de bolwassing moest ondergaan die hem door een heel strenge doch oordeelkundige meneer toegebracht werd. “Ge spelt Koophandelsplein zonder S. Dat is

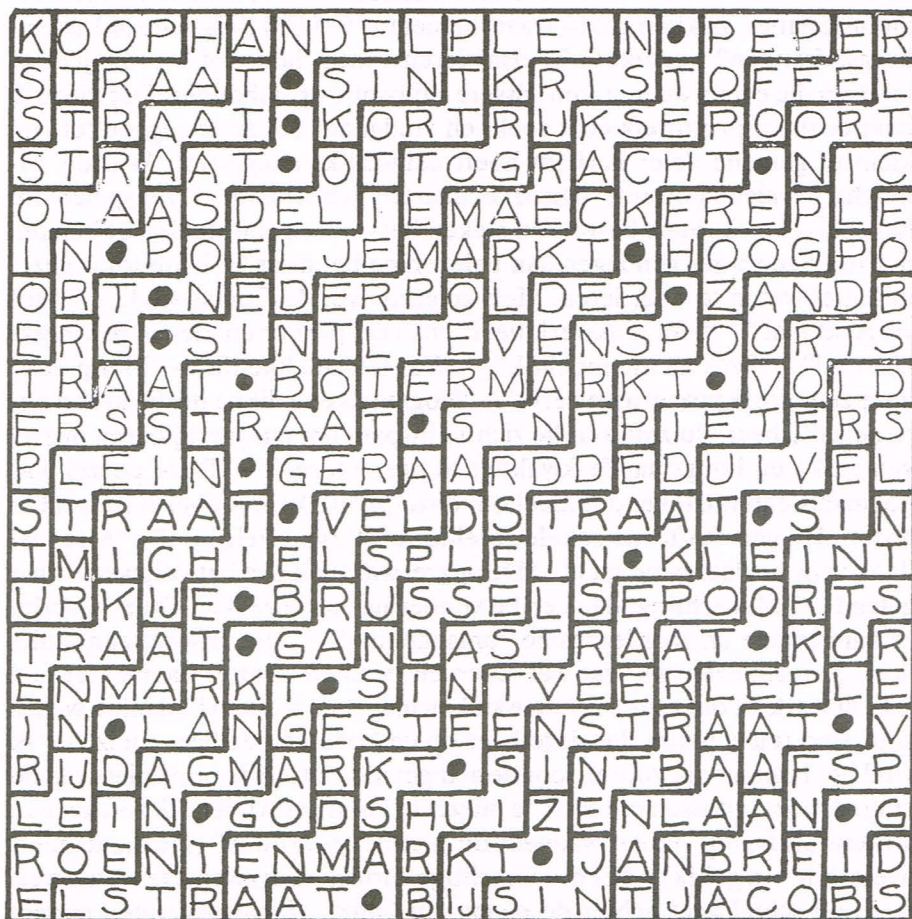
fout. Ge hebt u te houden aan reglement en orde". Onze Quiz' werd dan ook door de voltallige redactieraad op het matje geroepen waar hij natuurlijk niet anders kon dan zijn ongelijk te bekennen. Dat de arme man de kluts kwijt geraakte en met de mond vol tanden stond hoef ik u niet te bezweren. Op zijn eerstecommuniewoord beloofde hij het nooit meer te zullen doen. Hij zal meteen de correct Nederlandse vormen Groentemarkt (zonder N) en Vrijdagsmarkt (met S) op zak steken om alleen nog de reglementaire vormen de eer te gunnen.

Doch laten we ons gesprek liever over een andere boeg gooien, of beter "naar onze schaapjes" terugkeren. Wat we bij onze spelers uitermate waarderen is hun sportiviteit, laten we zeggen hun onbaatzuchtige, belangeloze sportiviteit. In een tijd waarin men de mensen dagelijks leert slechts aan meestal banale, geesteloze, idiote spelletjes te participeren, spelletjes waarbij niet zelden buitensporige prijzen naar alle windstreken uitgestrooid worden : verre wereldreizen, dure auto's, kleurenteevees, radioinstallaties, pakken geld – waarom niet tot 100.000 Belgische of Luxemburgse franken? – gelukt G.T. erin vierentwintig dames of heren bijeen te loodsen die er een andere – en frissere – filosofie op nahouden. Dat die rush naar bezit en profijt elk echt zoek- en vindgenot om zo te zeggen tot zijn kleinste gemene deler herleidt hoeft nauwelijks aangestipt. Wat de Tydingsche spelers betreft, liggen de kaarten geheel anders. Ze spelen om het spel – en daarmee basta – en steken het onder geen stoelen of banken dat ze er een waar genoeg aan beleven en het door G.T. op touw gezet initiatief weten te waarderen. "Iets geleerd over de Gentse stede... en tot volgend jaar" – "Het plakwerk heeft ons veel plezier en kleverige vingers bezorgd" – "Was niet te moeilijk" – "Was te gemakkelijk" – "Met plezier deze zeer grote puzzel afgewerkt" – "Nogmaals een dikke proficiat aan onze geachte heer Quizmaster die zich zo inspant om ons jaarlijks een puzzel van zulk een hoogstaande kwaliteit te presenteren" – "Deze puzzel was nogmaals een uitstekend middel om onze parate kennis over onze stad te testen. Hij verschaft me enkele gezellige uurtjes puzzelgenot" – "Met veel dank voor het leerzame spel" – "De puzzel was (behalve het knipwerk) vlug gelegd" – "Met achting, dank en bewondering aan onze heer Quiz' voor deze aangename en zeer leerzame "ontspanning" – "Dat er weer een flinke dosis puzzelplezier was zal wel iedereen beamen. Dat er daarachter een enorm werk zit om zoiets ineen te steken mag toch wel een bedankje waard zijn. Een reuze pluim dus deze keer op de hoed van de heer Quiz" – "Ik vind het jammer dat vooral door de al ingevulde letters je bijna niets van de vragen moet oplossen om toch de puzzel te kunnen invullen. Ik zou het een grotere uitdaging vinden wanneer dit niet het geval was" (De dame heeft overschot van gelijk) – "Een waarachtige curieuzeneus wenst te weten welke kerel schuil gaat achter de naam van Quiz" (Staatsgeheimen mogen

niet onthuld worden. Weet dat het uitsluitend zwart geld is dat die Quiz' voor zijn zogenaamde arbeid opstrijkt : zwarte brieven in plaats van "blauwe". Mocht de fiscus zijn neus in Quiz' zaken steken...

Menig correspondent besluit zijn commentaar met de wens ook in '85 een puzzel gepresenteerd te krijgen. Ik haastte mij poolshoogte te gaan nemen bij meneer de puzzelfabrikant die mij stante pede liet weten dat hij stellig de handen uit de puzzelmouwen zal steken en indachtig de wens van zoveel spelers (en speelsters) hun koers naar de eindstreep met een paar cols van eerste categorie zal opsmukken. Wil dus noteren dat het een FILIPPIEN-PUZZEL wordt. Een van je welste.

Nu iets anders. Waarschijnlijk niet noodzakelijk maar wellicht nuttig – dat blijkt uit meer dan een correspondentie – deel ik het lijstje mee van de op te sporen gebouwen : Armenkamer / Roden Hoed / Museum voor Schone Kunsten / Museum voor Sierkunst / Groot Vleeshuis / Sint-Pieterskerk /

Bijlokemuseum / sterfhuis / Hotel Vander Meersche / Minderbroedersklooster / geboortehuis / Lakenhalle / Tooghuis / Grote Sikkel / woonhuis / Klooster van de Geschoeide Karmelieten / Sint-Jacobskerk / Chastelet / Sint-Baafsabdij / Pesthuis / Geraard de Duivelsteen / Baudeloklooster / Hotel Schamp / Wenemaershospitaal / woonhuis / Aula / Kapel Schreiboorn / Sint-Michielskerk / Stadhuis.

Uitsluitend ten behoeve van die lezers die ofwel niet meepuzzelden ofwel bij 't puzzelen onderweg bleven steken, (de spelers doorgewinterde Stropdragers of Stropdraagsters zijnde – dat bewezen ze glansrijk –), laten we glorieus links liggen, drukken we het rooster af zoals het diende ingevuld te worden en inderdaad ingevuld werd.

Wat rest mij nog na het tentoonspreiden van al die wetenswaardigheden aan het klokzeel te hangen? Natuurlijk het wereldkundig maken van de palmares der zegepalmveroveraars (zonder de uitreiking van de /illusionaire/ gouden, zilveren en bronzen medailles). Een voorbehoud : Voor de dames richten we een schandpaal op : ze hebben zich feestelijk laten kloppen door het mannevolk : amper ACHT zegepralen contra 16! Foei!

We laten eerst de 19 veteranen aantreden : mevr. D. SARTEEL (hét is haar 12de zege. Bravissimo!); Mevr. R. VANDERHAEGEN-VANDEBOSSCHE; Mevr. CHR. VAN WINCKEL (van allen de vlugste. Nauwelijks 24 uren na het verschijnen van de opgave was haar oplossing binnen); Mevr. E. WAUTERS-D'HAEN (6de zege); Mevr. D. BAETE (6de zege); Mej. H. COGEN ; Heer O. BEIRNAERT (7de zege); Heer R. BUYLE (6de zege); Heer R. CAESE (5de zege); Heer P. CASSIMAN ; Heer R. DE BUCK; Heer P. DECALUWE (11de zege); Heer T. DE MAN; Heer J. DE VRIENDT (5de zege); Heer H. HOLLANDERS; Heer L. LEFEBURE (9de zege); Heer D. MAES; Heer J. NAGELS; Heer G. SCHARRE.

Met een extra welkomstgroet halen we de 5 novicen in die reeds beloofden weldra tot de veteranen gerekend te worden : Mevr. A. HOFMAN-DE VLEESCHOUWER; Mevr. E. VAN ACKER-VERMEULEN; Heer R. MARTENS; Heer P. MORTIER; Heer M. VAN SPEYBROECK.

Die twee dozijn overwinnaars (overwinnaressen) worden hartelijk gefeliciteerd door G.T., de heer Collumbien en de heer Quiz'. En evenals zo menig speler zeggen we : TOT VOLGEND JAAR!

M.V.W.

AANWINSTEN 1984 DOCUMENTATIECENTRUM
(Selectie)
(VERVOLG)

SYSTEMATISCHE INDELING

Overzicht der rubrieken

- B België
- E Economie
- G Gent
- H Geschiedenis
- K Kunst
- O Oost-Vlaanderen
- Localia (nummers)

Letters en cijfers op het einde van de regel geven de standplaats aan in de rekken. Per rubriek en per plaatsingsnummer gerangschikt.

B

Anoniem

- Inleiding tot de Heemkunde B 1 A 5
- Claes-Van Waes (S.)
- Ontdek je gemeente B 1 A 2
- Van Egeraat (L.)
- Veertig verkenningen van Vlaanderen B 20/13

E

Anoniem

- Belgische Staatsspoorwegen E 12 C 10
- Leytens (Luc) en Somers (Marc)
- Peter Benoit E 13 H 8

G

De Baets (J.)

- De gewijde teksten van het "Lam Gods" retabel G 7 B 17
- Decavele (Johan), e.a.
- Franse franje naar Gentse maat (Cat. Tentoonstelling) G 21 M 8
- De Herdt (René)
- Geuzentocht G 2 J 4/13
- De Herdt (René), Deseyn (Guido) en Verheeke (Gerda)
- Het affiche, spiegel van de industriële maatschappij
(Cat. Tentoonstelling) G 21 Q 12
- Deseyn Guido
- Geo Henderick G 21 J 11

- Desittere (Marcel) en Weissenborn (Anne Mary)
 - Catalogus Voorwerpen uit de Metaaltijden (Bijloke-museum) G 21 F 15
- Destanberg (D.)
 Gent onder Jozef II G 2 C 6
- Duverger (Erik) e. a.
 - Wandtapijten uit de voormalige Gentse Sint-Pieters-abdij G 21 F 16
- Eenens (A.)
 - Les conspirations militaires de 1831 G 2 D 13
- Hoozee (R.) en Duverger (E.)
 - Imaginair Museum Hugo van der Goes (Cat. Tentoonstelling) G 21 I 26
- Sauton (François)
 - Grandeur et poésie de Gand G 3 A 18
- Vandenheede (Liliane)
 - Rook uit kloosters en kastelen G 2 J 4-9a
- Van Doorne (Geert) en D'Hollander (Jos)
 - Werken aan de Beiaard (Stad Gent) G 10 B 21
- H**
- Anoniem
 - De complete geschiedenis van België (Belgia 2000) H 3/13
- Baelde (Michel)
 - De collaterale raden onder Karel V en Filips II (1531-1578) H 6/9
- Buntinx (Jan)
 - De invoering van de Gregoriaanse kalender te Gent H 2/12-156
- Cloet (Michel)
 - Kerkelijke instellingen en het belang ervan voor de plaatselijke geschiedenis (XVIde-XVIIIde eeuw) H 2/12-146
- Decavele (Johan)
 - Vlaanderen tussen Spanje en Oranje H 6/6
- Elsen (Jean)
 - Numismatische catalogi H 26/5
- Luykx (Theo)
 - De grafelijke financiële bestuursinstellingen en het grafelijk patrimonium in Vlaanderen tijdens de regering van Margareta van Constantinopel (1244-1278) H 5/18
- Roegiers (J.)
 - De Academie van Maria-Teresia in historisch perspectief H 2/12-147
- Vermeulen (Frank)
 - Sint-Martens-Latem H 22 B 7-1
- Vleeschouwers (Cyriel)
 - Het archief van de Abdij van Boudelo te Sinaai-Waas en te Gent H 30 K 14

K

- De Schrijver (Karel)
 - Bibliografie der Belgische toonkunstenaars sedert 1800 K 13 E 2
 Putman (Willem)
 - Toneel-groei (1921-1926) K 12 F 1

O

- Anoniem
 - Affichekunst in Oost-Vlaanderen O 9 D 3

LOCALIA

- Anoniem
 - Desteldonk vroeger (Catalogus Tentoonstelling) 9021/21 C 1
 Anoniem
 - Mendonk vroeger (Catalogus Tentoonstelling) 902/21 C 1
 Anoniem
 - Sint-Kruis-Winkel vroeger (Catalogus Tentoonstelling) 9022/21 C 1
 De Meester (A.)
 - De wonderbare genezing van Pieter De Rudder 904/8-7
 Huys (Paul)
 - Deinzenarijen 980/2-2
 Huys (Paul)
 - Van Bachte tot Leerne 9853/2-3
 Poelman (Roger) en Van Leuven (Petrus)
 - Gedenkboek Parochie Destelbergen 1984 912/7 B 1
 Ryserhove (Alfons), Tondat (Romano) en Verhoustrate
 (Arthur)
 - Oude Aalter 988/2-2
 Willekens (Emiel)
 - Emanuel Hiel 933.5 HIE 2

De bibliothecaresse,
 Mevr. VAN GELUWE-EGGERMONT A.